

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma, juridiikka

ALIIBK10

2016

Pia Andersson

YRITYKSEN VAHINGONKORVAUSVELVOL- LISUUDEN RISKIENHALLINTA SOPIMUKSELLISIN KEINAIN

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma, juridiikka

Opinnäytetyön valmistumisvuosi: 2016 | Sivumäärä: 44

Ohjaaja: Kaisa Sorsa

Pia Andersson

YRITYKSEN VAHINGONKORVAUSVELVOL- LISUUDEN RISKIENHALLINTA SOPIMUKSELLISIN KEINON

Opinnäytetyössä tarkasteltiin yrityksen vahingonkorvausvelvollisuuden syntymisen edellytyksiä sekä vahingonkorvausvelvollisuuden rajoittamista sopimusoikeudellisin keinoin erityisesti vastuuvakuutusten ja vakiosopimusehtojen avulla.

Sopimuksen ulkoisesta vahingonkorvausvastuusta käydään läpi vahingonkorvauslain mukaiset vastuuedellytykset, syy-yhteyden merkitys, korvattavat vahingot sekä korvattavan vahingon määrä. Lisäksi pohdittiin vastuuvakuutusta yrityksen riskienhallinnan välineenä.

Sopimusperusteisista tilanteista tarkasteltiin samoin vastuuedellytyksiä, syy-yhteyden merkitystä sekä korvattavia vahinkoja ja korvattavien vahinkojen määriä. Lisäksi tarkasteltiin riskien hallintaa erityisesti ennakoivan sopimisen kannalta sekä erilaisia sopimuksellisia riskienhallintakeinoja.

Työssä tehtiin tapaustutkimus Huhtamäki Oyj:n myynti- ja ostoehdoista. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Huhtamäen vakioehdoissaan käyttämät riskienhallinnankeinot sekä vastuunrajaukset erityisesti kauppalakiin ja yleisiin oikeuskäytäntöihin verrattuna.

Opinnäytetyössä käytettiin lähteinä alan kirjallisuutta ja artikkeleita, Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä, vakuutusehtoja sekä verkkosivustoja.

ASIASANAT:

Vahingonkorvausvelvollisuus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Administration, Jurisprudence

Completion year of the thesis: 2016 | Total number of pages: 44

Instructor: Kaisa Sorsa

Pia Andersson

CONTRACTUAL RISK MANAGEMENT OF LIABILITY FOR DAMAGES OF A COMPANY

In this thesis I studied the conditions by which a company's liability for damages emerges and the limitation of that liability by contractual methods, in particular by the use of liability insurance policies and standard contract terms.

In relation to non contractual situations I reviewed the conditions for liability in accordance with the Tort Liability Act, the relevance of causality, damages for compensation and the compensatory amount of damages. Additionally, I studied liability insurance as a risk management method for companies.

With regard to contractual situations I also reviewed the conditions for liability, the relevance of causality, damages for compensation and the compensatory amount of damages. Additionally, I studied risk management, especially by proactive contractual actions, and different contractual risk management methods.

In this thesis I made a case study concerning the general terms and conditions of purchasing and the general terms and conditions of sale by Huhtamäki Oyj. The purpose of this study was to investigate the risk management methods used by Huhtamäki in its general terms, as well as any limitations of liability, in particular in comparison with the Sale of Goods Act and general legal praxis.

As source material I used the literature and articles in the branch, prejudgements of the Supreme Court, insurance policy conditions as well as websites.

KEYWORDS:

Liability for damages

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VAHINGONKORVAUSLAKI JA VASTUUVAKUUTUS	8
2.1 Vahingonkorvausvastuun edellytykset	8
2.1.1 Tuottamusvastuu	8
2.1.2 Vastuu toisen aiheuttamasta vahingosta	9
2.1.3 Tuottamuksesta riippumaton vastuu	10
2.1.4 Syy-yhteys sopimuksen ulkoisissa tilanteissa	10
2.2 Korvattavat vahingot ja korvauksen määrä	11
2.2.1 Korvattavat vahingot vahingonkorvauslaissa	12
2.2.2 Korvauksen määrä vahingonkorvauslaissa	12
2.3 Vastuuvakuutus riskienhallinnan välineenä	13
3 SOPIMUSVASTUU	16
3.1 Sopimusvastuun edellytykset	16
3.1.1 Kontrollivastuu	16
3.1.2 Ekskulpaatiovastuu	17
3.1.3 Velkojan todistustaakkaan perustuva tuottamusvastuu	18
3.1.4 Poikkeukseton vastuu ja ankara vastuu	19
3.1.5 Syy-yhteys sopimussuhteissa	19
3.2 Korvattavat vahingot ja korvauksen määrä	20
3.2.1 Korvattavat vahingot sopimussuhteissa	20
3.2.2 Korvauksen määrä sopimussuhteissa	20
3.3 Sopimuksellinen riskienhallinta	22
3.3.1 Riskit ja ennakoiva sopiminen	22
3.3.2 Sopimukselliset riskienhallintakeinot	24
4 CASE HUHTAMÄKI	26
4.1 Huhtamäki Oyj:n sopimukselliset riskienhallintakeinot	26
4.1.1 Vakioehtojen soveltaminen ja hyväksyminen	26
4.1.2 Sovellettava laki, riidanratkaisu ja välityslauseke	27
4.2 Sopimuksen kohde ja toimituksen laajuus	28
4.2.1 Tuotteiden ominaisuudet	28
4.2.2 Tuotteiden toimitus ja vaaranvastuu	29

4.2.3 Tuotteiden omistusoikeus	33
4.2.4 Tuotteiden hinta ja maksusuoritus	35
4.2.5 Suorituksen laiminlyönti	37
4.3 Ylivoimainen este	37
5 LOPUKSI	39
LÄHTEET	41

LIITTEET

- Liite 1. Huhtamäki Oyj:n yleiset myyntiehdot
Liite 2. Huhtamäki Oyj:n yleiset ostoehdot

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on yrityksen vahingonkorvausvelvollisuuden riskienhallinta sopimuksellisin keinoin. Pyrin työssäni selvittämään erilaisia tilanteita, joissa yritys voi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi ja miten tähän vahingonkorvausvelvollisuuteen voi etukäteen varautua sopimuksellisin keinoin eli ennakoivan sopimisen avulla. Lähteinä olen käyttänyt alan kirjallisuutta ja artikkeleita, Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä, vakuutusehtoja sekä verkkosivustoja.

Opinnäytetyön case-tutkimuksena on tarkasteltu Huhtamäki Oyj:n, joka on suomalainen maailmanlaajuisesti toimiva kuluttajatuote- ja erikoispakkausten valmistaja, vakiosopimusehtoja. Tarkastelun kohteena on erityisesti Huhtamäen myynti- ja ostoehtojen sisältö kauppalain säännöksiin ja yleisiin oikeusperiaatteisiin nähden.

Vahingonkorvausoikeudellinen normisto jaetaan yleensä sopimuksenulkoiseen eli deliktivastuuseen ja sopimusperusteiseen korvausvastuuseen. Vahingonkorvauslain 1 luvun 1 §:n mukaan vahingon korvaamiseen on sovellettava vahingonkorvauslain säännöksiä. Vahingonkorvauslaki ei kuitenkaan koske, ellei kyseisessä tai muussa laissa toisin säädetä, sopimukseen perustuvaa tai muussa laissa säädettyä korvausvastuuta. Sopimukseen perustuva vastuu on siis pääosin jätetty vahingonkorvauslain ulkopuolelle. (Hemmo 2006, 3.)

Vahingonkorvauslakia on kuitenkin pidettävä lainsäädäntömme keskeisenä korvaussäännöstönä. Sopimukseen perustuvasta vastuusta on vahingonkorvauslaissa vain yksi säännös. Vahingonkorvauslain 7 luvun 1 §:n mukaan työsopimuksen tai muun sopimuksen ehto samoin kuin virkasäännön määräys tai muu siihen verrattava määräys, jolla lisätään työntekijän tai virkamiehen vahingonkorvauslain mukaista korvausvastuuta, on mitätön. Muulla tavalla vahingonkorvauslaki voi sopimussuhteissa vaikuttaa sen 1 luvun 1 §:n mukaan vain silloin, kun muussa sopimuksia koskevassa laissa niin määrätään. (Routamo & Ståhlberg 1995, 25-26.)

Ennakoivalla sopimisella tarkoitetaan sopimusosapuolten yhteistyön suunnittelua sekä ongelmien ennaltaehkäisyä ja riskien hallintaa. Ennakoivan sopimisen avulla pyritään mm. minimoimaan riskejä ja minimoimaan kustannukset, jos ne ovat väistämättömiä. (Sorsa 2009,131.)

Tässä opinnäytetyössä on käsitelty sekä sopimuksen ulkoista että sopimussuhteeseen perustuvaa vahingonkorvausvastuuta melko yleisellä tasolla, erityisesti yritysten näkökulmasta. Työssä on käsitelty vastuuperusteita, syy-yhteyden edellytystä, korvattavia vahinkolajeja ja korvauksen määrää. Työssä on jätetty huomiotta mm. erityissääntelyn kohteena olevat vastuuvolliset kuten mieleltään häiriintyneet, vahingonkorvauksen sovittelumahdollisuus sekä vahingonkärsijän myötävaikutuksen vaikutus korvaukseen.

Ennakoivaa sopimista on käsitelty sopimuksen sisällön kautta, mutta myös riskien siirtämisen näkökulmasta, koska ennakoivaan sopimiseen voidaan katsoa kuuluvan myös sopimukset muun kuin kauppaa- tai palvelusopimuskumppanin kanssa. Tässä tapauksessa on pohdittu yrityksen vastuuvakuutuksen - yrityksen sopimusta vakuutusyhtiön kanssa - merkitystä riskienhallinnan välineenä sen soveltuessa sekä sopimuksen ulkoiisiin tilanteisiin että sopimussuhteisiin. Kuten vahingonkorvausvastuuta, myös ennakoivaa sopimista ja vastuuvakuutuksen riskienhallinnallista merkitystä on, aihealueen ollessa todella laaja, käsitelty melko yleisesti, tavallisimpien tilanteiden, vaihtoehtojen ja rajoitusten pohjalta.

2 VAHINGONKORVAUSLAKI JA VASTUUVAKUUTUS

2.1 Vahingonkorvausvastuun edellytykset

Vahingonkorvausoikeuden lähtökohtana voidaan pitää sitä, että jokaisen on itse kärsittävä vahinko, joka häntä kohtaa. Jotta sattunut vahinko tulisi jonkun muun korvattavaksi, täytyy jonkun vastuuperusteen toteutua. Vastuuperuste voi olla toisen virhe, huolimattomuus tai laiminlyönti eli moitittava menettely. Vastuuperuste voi olla myös laissa säädetty tai oikeuskäytäntöön perustuva. Toiselle aiheutettu vahinko on siis joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta korvattava. (af Hällström & Ijäs 2007, 16.)

Sopimuksen ulkoisissa tilanteissa vahingonkorvausvelvollisuutta sääntelee yleislakina vahingonkorvauslaki. Erityissääntely on vahingonkorvausoikeuden alueella kuitenkin varsin yleistä. Myös oikeuskäytännöllä on vahingonkorvausoikeudessa tärkeä asema. Esimerkiksi syy-yhteysvaatimus ja siihen liittyvät korvausvastuun rajoitukset, ankaran vastuun soveltamisala sekä varallisuusvahinkojen korvauskelpoisuus perustuvat vahvasti prejudikatuuriin. (Hemmo 2006, 15-17.)

Vahingonkorvausvastuu sopimuksen ulkopuolisessa tilanteessa voidaan jakaa tuottamusvastuuseen, vastuuseen toisen aiheuttamasta vahingosta sekä tuottamuksesta riippumattomaan vastuuseen. (af Hällström & Ijäs 2007, 16.)

2.1.1 Tuottamusvastuu

Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan se, joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen, jollei siitä, mitä vahingonkorvauslaissa säädetään, muuta johdu. (Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412)

Sopimuksen ulkopuolisessa tilanteessa vahingonkorvausvastuu syntyy yleensä moitittavasta menettelystä eli tuottamusvastuun perusteella. Vastuu syntyy, jos moitittavalla tavalla – tahallisesti tai huolimattomuudesta – rikotaan yleistä huolellisuusvelvoitetta ja aiheutetaan näin toiselle vahinkoa. Tuottamusvastuuta voidaankin kutsua myös vahingonaiheuttajan vastuuksi. (af Hällström & Ijäs 2007, 16.)

Vahingonkorvauslaissa ei ole määritelty tahallisuus- eikä tuottamuskäsitettä. Vahingon aiheuttaneen teon tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden ero voi kuitenkin olla tärkeä

seuraamuksia määritettäessä. Tekoa pidetään tahallisenä ainakin silloin, jos tekijä on tarkoittanut jonkin tietyn seuraamuksen aikaansaamista. Teko on tahallinen vaikka vahinkoon johtanut tapahtumien kulku olisi joiltain osin suunnittelemaan. (Routamo & Ståhlberg 1995, 42-43.)

Jos tekoa ei voida pitää tahallisenä, voidaan tekijällä kuitenkin katsoa olevan tuottamuksellista syyllisyyttä vahinkoon. Varsinainen tuottamus voidaan jakaa kolmeen asteeseen; lievään tuottamukseen, tavalliseen tuottamukseen sekä törkeään tuottamukseen. Tuottamusta voidaan kuvata vaadittavan huolellisuuden laiminlyöntinä. Henkilön on siis harkittava tekojensa ja laiminlyöntiensä seurauksia ja toimittava siten, että muiden henkilöiden terveydelle tai omaisuudelle aiheudu vahinkoa. Useissa eri laeissa on annettu yksityiskohtaisia ohjeita menettelytavoista, joita on noudatettava vaaran tai vahingon välttämiseksi. Näiden ohjeiden noudattamatta jättäminen merkitsee yleensä tuottamusta. Jos ohjeiden noudattamatta jättäminen tehdään tieteen tahtoon, on kyseessä kuitenkin tahallisuus. Jos vahingon aiheuttamisen voidaan taas katsoa tapahtuneen tapaturmaisesti, ei korvausvastuuta yleensä synny. (Routamo & Ståhlberg 1995, 44; af Hällström & Ijäs 2007, 18.)

2.1.2 Vastuu toisen aiheuttamasta vahingosta

Vastuu toisen aiheuttamasta vahingosta eli isännänvastuu voi syntyä esimerkiksi työnantajalle tai vastaavassa asemassa olevalle työntekijän tai häneen rinnastettavan aiheuttamasta vahingosta. Vastuu perustuu vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n säännöksiin, jonka mukaan mm. työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssä aiheuttaa. Isännänvastuuseen perustuva vahingonkorvausvastuu syntyy siis toisen henkilön aiheuttamasta vahingosta. (af Hällström & Ijäs 2007, 16.)

Kun oikeushenkilölle eli esimerkiksi yritykselle syntyy vahingonkorvausvelvollisuus, on perusteena usein juuri isännänvastuu. Korvausvastuu syntyy vastuuvolliselle tämän työnantaja-aseman perusteella riippumatta siitä, onko työnantaja itse toiminut tuottamuksellisesti. Moitittavasti menetellyttä henkilöä ei tarvitse kyetä yksilöimään. Riittää, että tiedetään esimerkiksi jonkun organisaatioon kuuluvan rikkoneen huolellisuusvaatimuksia. Tätä kutsutaan anonyymiksi tuottamukseksi. (Hemmo 2006, 53.)

2.1.3 Tuottamuksesta riippumaton vastuu

Tuottamuksesta riippumaton vastuu syntyy lainsäädännön tai oikeuskäytäntöön perustuvan oikeusohjeen myötä. Vastuun syntymiseen ei tällöin edellytetä kenenkään tuottamusta. Tuottamuksesta riippumatonta vastuuta kutsutaan yleisesti myös ankaraksi vastuuksi. (af Hällström & Ijäs 2007, 16.)

Lakiin perustuva ankara vastuu sisältää kahdenlaisia lainsäädäntöratkaisuja, ankaraa vahingonkorvausvastuuta koskevia normeja ja vakuutuksiin perustuvia korvausjärjestelmiä. Ankaraa vahingonkorvausvastuuta on esimerkiksi tuotteen valmistajan tuotevastuulain 3 – 5 §:n mukainen velvollisuus korvata tuotteen aiheuttama vahinko henkilölle tai omaisuudelle. Vakuutusjärjestelmiin perustuvaa ankaraa vastuuta taas on esimerkiksi liikennevahingon aiheuttaman henkilövahingon korvausvastuu. (Hemmo 2006, 91-94.)

Yleensä ankarassa vastuussa on kyse toiminnasta, jossa vahingonkärsijän on vaikea välttää vahinkoa ja vahingonaiheuttaja tavoittelee taloudellista hyötyä. Ankara vastuu liittyy erityisesti elinkeinotoimintaan, jossa sitä voidaan perustella hyödyn tavoittelun lisäksi sillä, että elinkeinonharjoittajan on tunnettava ja hallittava toiminnastaan aiheutuva riski ja vastuusta aiheutuva kustannus voidaan sisällyttää toiminnan kulurakenteeseen. (Karhu & Ståhlberg 2013, 143-144.)

KKO 1994:122: Asunto-osakeyhtiö oli rakennuttanut omistamalleen tontille omakotitalon ja teettänyt rakentamisen edellyttämän vaaralliseksi katsottavan räjäytystyön itsenäisellä yrittäjällä. Asunto-osakeyhtiö omakotitalon rakennuttajana ja itsenäinen yrittäjä räjäytystyön suorittaneena urakoitsijana vastasivat tuottamuksestaan riippumatta yhteisvastuullisesti räjäytystyöstä naapurikiinteistölle aiheutuneesta vahingosta.

Vaikka korvaukseen velvoittavaa lain säännöstä ei olisi, on tuomioistuinpraksiksessa joissain tapauksissa katsottu vahingonkorvausvelvollisuuden olevan olemassa tuottamuksesta riippumatta. Ratkaisut liittyvät usein poikkeuksellisen vaaralliseen toimintaan, kuten esimerkiksi räjäytystöiden suorittamiseen. (Routamo & Ståhlberg 1995, 104.)

2.1.4 Syy-yhteys sopimuksen ulkoisissa tilanteissa

Korvausvastuun yleisiin edellytyksiin sekä tuottamusvastuussa että ankarassa vastuussa kuuluu teon tai toiminnan ja vahingon välisen syy-yhteyden vaatimus. Vahingon

aiheuttaneen teon tai toiminnan täytyy siis olla välttämätön vahingon syntymiselle eikä vahinkoa ilman näitä olisi aiheutunut. (Hemmo 2006, 109)

Vahinkoon johtaneista syistä otetaan merkittävinä huomioon ainoastaan sellaiset, jotka ovat ennalta arvattavia eli jotka yleisen elämäkokemuksen mukaan saavat aikaan teon tai laiminlyönnin tapahtumaolosuhteissa tietynlaisen vahingon. Syy-yhteyttä ei katsota olevan, jos teon tai laiminlyönnin ja aiheutuneen vahingon välinen yhteys on niin vähäinen tai etäinen, ettei sitä yleisen elämäkokemuksen mukaan voida ottaa huomioon, eikä silloin synny korvausvelvollisuuttakaan. Tätä kutsutaan adekvaattisuus-teoriaksi. (af Hällström & Ijäs 2007, 20.)

KKO: 1981-II-73: Liikenneonnettomuudessa loukkaantunut 6-vuotias lapsi oli joutunut pitkäaikaiseen sairaalahoitoon. Lapsen ainoalle huoltajalle tarpeellisista sairaalassa käynneistä aiheutuneiden kustannusten katsottiin olevan syy-yhteydessä vahinkotapahtumaan. Sen sijaan syy-yhteyden puuttumisen vuoksi hylättiin korvausvaatimus toiselle lapselle äidin sairaalassa käyntien ajaksi järjestetyn kotihoidon aiheuttamista kustannuksista. Ään.

Vahingonkorvausoikeudellisin perustein korvattavan vahingon pitää siis olla teon tai laiminlyönnin välttämätön seuraus, jonka edellytetään olevan niin läheisessä yhteydessä tekoon tai laiminlyöntiin, että vahinko olisi jäänyt syntymättä, ellei tekoa tai laiminlyöntiä olisi tapahtunut. (af Hällström & Ijäs 2007, 20.)

2.2 Korvattavat vahingot ja korvauksen määrä

Minkään korvausperusteen nojalla ei Suomessa synny velvollisuutta korvata kaikkia mahdollisia vahingon seurauksia. Vahinkotilanteen sijoittuminen jonkin vahinkolajin piiriin tai sen ulkopuolelle saattaa vaikuttaa ratkaisevasti korvausvelvollisuuteen. Vahingon seurauksena vahingonkärsinyt joutuu epäedulliseen tilanteeseen ja vahingon aiheuttamaa haittaa voidaankin rahana arvioituna kutsua tappioksi. Vahingonkorvausoikeudessa tunnetaan erilaisia määritteitä siitä, kuinka vahinkojen aiheuttamat tappiot on korvattava. (Karhu & Ståhlberg 2013, 290-291; 393.)

2.2.1 Korvattavat vahingot vahingonkorvauslaissa

Vahinko voi olla henkilövahinko, esinevahinko tai varallisuusvahinko. Toisistaan voidaan erottaa myös aineelliset ja aineettomat vahingot. Edelleen välilliset ja välittömät vahingot on monesti aiheellista pitää erillään. Vahinkojen korvauskelpoisuus vaihtelee monissa tilanteissa mainittujen ryhmittelyjen mukaan. (Hemmo 2003, 251; af Hällström & Ijäs 2007, 51.)

Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n mukaan vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingosta sekä joillakin edellytyksin kärsimyksestä. Milloin vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädettyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muissa tapauksissa on erittäin painavia syitä, käsittää vahingonkorvaus hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. (Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412)

Henkilö- ja esinevahingot ovat siis korvauskelpoisia ilman erityisedellytyksiä, jos vastuuperuste on syntynyt. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi sairaanhoitokulut ja esineen korjauskulut. Varallisuusvahingot voivat olla joko henkilö- tai esinevahingosta seuraavia tai niistä riippumattomia eli ns. puhtaita varallisuusvahinkoja. Varallisuusvahingot tulevat sopimuksenulkoisissa tilanteissa korvattaviksi, mikäli vahingonaiheuttajan korvausvastuu perustuu johonkin erityislakiin tai mikäli vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n edellytykset täyttyvät. (Hemmo 2006, 149-156.)

Aineettomalla vahingolla tarkoitetaan sellaisia vahinkoja joiden rahamäärää ei voida täsmmentää objektiivisin kriteerein (esimerkiksi kipu tai särky). Samoin kuin varallisuusvahinkojen kohdalla, on aineettomien vahinkojen korvaaminen aineellisia harvinaisempaa. (Hemmo 2003, 252; Hemmo 2006, 157.)

2.2.2 Korvauksen määrä vahingonkorvauslaissa

Sopimuksenulkoisissa tilanteissa korvauksen laskemisen perusteena voidaan pitää täyden korvauksen periaatetta. Tämä on todettu myös vahingonkorvauslain esitöissä (HE 187/1973, 7.). Täyden korvauksen periaate tarkoittaa sitä, että vahinko on korvattava kokonaisuudessaan. Vahingonkärsinyt on toisin sanoen saatettava siihen asemaan, jossa hän olisi, jos vahinkotapahtumaa ei olisi sattunut. (Routamo & Ståhlberg 1995, 253.)

Toinen vahingonkorvauksiin läheisesti liittyvä periaate on rikastumiskiellon periaate. Vahingonkärsinyt ei tämän periaatteen mukaan saa vahingon takia saavuttaa parempaa asemaa kuin hän ilman vahinkotapahtumaa olisi saavuttanut eli hän ei saa hyötyä vahingosta. (af Hällström & Ijäs 2007, 52.)

2.3 Vastuuvakuutus riskienhallinnan välineenä

Osa yrityksen vahingonkorvausriskeistä on mahdollista vakuuttaa. Eri vastuuvakuutuslajeja on monia. Yritys voi vakuuttaa esimerkiksi toiminnastaan aiheutuvien henkilö- ja esinevahinkojen korvausvastuuriskin sekä toiselle aiheutetun varallisuusvahingon aiheuttaman korvausvastuuriskin. Esimerkiksi yrityksen toiminnassaan ulkopuolisille aiheuttamat henkilö- ja esinevahingot on yleisesti katettu toiminnan vastuuvakuutuksella. (af Hällström & Ijäs 2007, 90; 123.)

Kaikki yrityksen toiminta sopimuskumppaniin nähden on jollain lailla vahingonkorvausvastuun piirissä. Myös sopimuksen ulkoinen korvausvastuu on yritykselle usein merkittävä vastuuriski. Yrityksen kannattaa ryhtyä toimenpiteisiin korvausvastuun välttämiseksi, mutta kaikkia riskejä ei kuitenkaan pysty eikä kannata poistaa kokonaan tai pienentää. Riskien eliminoiminen saattaa olla niin kallista, ettei se ole taloudellisesti järkevää. (af Hällström & Ijäs 2007, 90.)

Vakuutukset liittyvät vahvasti vahingonkorvausoikeudelliseen ajatteluun. Esimerkiksi vakuutuksen puuttumista saatetaan pitää velallisen kannalta negatiivisena tekijänä vahingon määrän kohtuuperusteisessa sovittelussa. (Hemmo 2006, 6-7.)

Toiminnan vastuuvakuutus

Yritys on vastuussa sen toiminnassa toisille aiheutetuista vahingoista. Vastuu voi syntyä niin ulkopuolisia, sopimuskumppaneita kuin omia työntekijöitäkin kohtaan. Lisäksi on hyvä huomioida, että yritys työnantajana työntekijöidensä aiheuttamista vahingoista ns. isännänvastuuta koskevien säännösten perusteella. Sopimussuhteessa yritys vastaa myös käyttämiensä alihankkijoidensa aiheuttamista vahingoista. Yrityksen vastuu vahingoista määräytyy tilanteesta riippuen mm. vahingonkorvauslain tai tehtyjen sopimusten perusteella. (af Hällström & Ijäs 2007, 124.)

Toiminnan vastuuvakuutuksesta korvataan yrityksen toiminnassaan toiselle aiheuttamia henkilö- ja esinevahinkoja sekä niihin suoraan liittyviä varallisuusvahinkoja. Korvauksen maksun edellytyksenä on, että yritys on voimassa olevan oikeuden mukaan vastuussa kyseisistä vahingoista. Toiminnan vastuuvakuutus ei kuitenkaan kata puhtaita varallisuusvahinkoja. (af Hällström & Ijäs 2007, 124-125.)

Tuotevastuuvakuutus

Tuotevastuuvakuutus on tarkoitettu yrityksille, jotka myyvät, valmistavat tai maahan-tuovat tuotteita. Tuotevastuuvakuutus korvaa yrityksen elinkeinotoiminnassa liikkeelle laskeman tuotteen virheellisyydestä tai puutteellisuudesta toiselle aiheutuneita henkilö- ja esinevahinkoja sekä niihin suoraan liittyviä varallisuusvahinkoja. (af Hällström & Ijäs 2007, 146.)

Tuotevastuuvakuutus on keskeinen keino varautua tuotevastuuriskeihin. Pienille yrityksille vakuuttaminen on usein tärkein tuotevastuuriskin hallitsemiskeino, koska resurssit pitkälle menevään tuoteturvallisuus- ja laadunvarmistustyöhön ovat melko rajalliset. Lisäksi tuotteen, esimerkiksi elintarvikkeen, aiheuttama vahinko on euomäärältään usein yhtä suuri suurelle ja pienelle yritykselle. Tuotevastuuvakuutuksen avulla myös pienet alihankkijat voivat osoittaa sopimuskumppanilleen pystyvänsä vastaamaan oman tuotteensa myöhemmin mahdollisesti aiheuttamista vahingoista, eivätkä ne jää sopimuskumppanin vastattavaksi. Tämä helpottaa uusien sopimusten solmimista. (If Vahinkovakuutusyhtiö Oy 2010)

Varallisuusvastuuvakuutukset

Henkiseen työhön liittyvät vahingot aiheutuvat usein sopimussuhteessa ja ovat ensisijaisesti puhtaita taloudellisia vahinkoja eli varallisuusvahinkoja. Ammatilliset vastuuvakuutukset ovat keskeisiä yrityksille, joille varallisuusvastuu on merkittävä riski. Tällaisia yrityksiä ovat esimerkiksi asianajotoimistot ja IT-konsulttiyritykset. Toiminnan vastuuvakuutuksia ei voida pitää riittävänä näillä toimialoilla. (af Hällström & Ijäs 2007, 154; Op Vakuutus Oy 2009)

Vastuuvakuutusten rajoitusehdot

Kuten kaikissa vakuutuksissa, myös yritysten vastuuvakuutuksissa on vakuutusyhtiön vastuuta rajattu pois rajoitusehdoin. Kaikkia yrityksen vastuuriskejä ei siis vakuutukseen kata.

Yritysten vastuuvakuutusten perusteella ei korvata esimerkiksi vahinkoa, joka aiheutuu omaisuudelle, joka vahinkoa aiheuttaneen teon tai laiminlyönnin aikana oli vakuutuksenottajan tai jonkun muun tämän lukuun

- valmistettavana, asennettavana, korjattavana tai muulla tavoin käsiteltävänä,
- säilytettävänä,
- suojaus- ja vahingontorjuntavelvoitteen alaisena, tai
- muulla tavoin vakuutuksenottajan huolehdittavana.

Vakuutuksesta ei myöskään korvata esimerkiksi kustannuksia, jotka johtuvat virheellisesti suoritettujen tulosten korjaamisesta tai työn uudelleen suorittamisesta. (Palmu, 2009)

3 SOPIMUSVASTUU

3.1 Sopimusvastuun edellytykset

Sopimusoikeuden pääperiaate on, että sopimukset on pidettävä. Tämä tarkoittaa sitä, että ellei suoritusvelvollinen osapuoli täytä sopimusvelvoitettaan asianmukaisesti, on loukatulla sopijapuolella mahdollisuus saada hyvitystä sopimusrikkomuksesta. Sopimusrikkomuksissa vahingonkorvaus on yksi oikeuskeinoista, joita velkoja voi käyttää oikeuksiensa turvaamiseen. (Routamo & Ståhlberg 1995, 110; Hemmo 2006, 299.)

Lojaliteettiperiaate on uusiin sopimusoikeudellinen periaate eikä siihen tunneta poikkeuksia. Lojaliteettiperiaatteen mukaan sopijapuolen on kaikin tavoin otettava huomioon toisen sopijapuolen etu. Sopimusrikkomukseen voidaan kuitenkin vedota lojaliteettiperiaatteen sitä estämättä. Muita keskeisiä periaatteita ovat kohtuusperiaate sekä heikkomman suojaamisen periaate. (Jaakkola & Sorsa 2005, 45-46.)

Yleistä sopimusrikkomuksia koskevaa lainsäädäntöä ei Suomessa ole. Esimerkiksi irtaimen kaupan liittyviä säännöksiä löytyy kauppalaista ja kuluttajansuojalaista. Eri-tyisen sopimusoikeuden säännökset määräävät ainoastaan korvausvastuun perusteen, mutta esimerkiksi vastuun määrää tai korvattavien vahinkojen lajeja koskevia määräyksiä niissä on harvoin. (Routamo & Ståhlberg 1995, 110.)

Sopimusperusteisen vahingonkorvausvastuun perusteet on jaettu kontrollivastuuseen, ekskulpaatiovastuuseen, velkojan todistustaakkaan perustuvaan tuottamusvastuuseen sekä poikkeuksettomaan vastuuseen ja ankaraan vastuuseen. (Hemmo 2003, 221.)

3.1.1 Kontrollivastuu

Kauppalaissa kontrollivastuu koskee myyjän vastuuta ja virhettä, kuluttajansuojalaissa taas elinkeinonharjoittajan viivästysvastuuta. Kontrollivastuu on ainoastaan välittömiä vahinkoja koskeva korvausperuste. Välillisten vahinkojen korvaaminen arvioidaan tuottamusvastuun perusteella. (Hemmo 2006, 301-302.)

Kontrollivastuun vallitessa virhe tai viivästys johtaa korvausvelvollisuuteen, ellei sopimusvelallinen näytä toteen vastuusta vapauttavia perusteita. Myyjä voi vapautua vastuusta vain, jos hän osoittaa, että sopimusta ei voitu täyttää hänen vaikutusmahdolli-

suuksien ulkopuolella olevasta esteestä johtuen. Esteen pitää myös olla sellainen, että myyjä ei ole voinut huomioda sitä kun sopimusta tehtiin ja hän ei ole voinut myöskään estää esteen seurauksia. (Hemmo 2006, 302; af Hällström & Ijäs 2007, 64-65.)

Velallisen näyttötaakka on erittäin vaativa. Kauppalaian valmistelutöiden mukaan melko fiktiivinenkin vaikutusmahdollisuus estäisi vastuusta vapautumisen. Esteitä on luokiteltu velallisen organisaation sisäisiin ja ulkoisiin ja lähtökohtana on ollut se, että kaikki sisäisiin tekijöihin, kuten työntekijöihin tai koneisiin, liittyvät häiriöt olisivat aina velallisen vaikutusmahdollisuuksien piirissä eivätkä näin ollen kelpaisi vapautumisperusteiksi. Mikäli sopimusrikkomus johtuu velallisen ja tämän alihankkijan suhteesta ilmenevästä häiriöstä ja velallinen ei tästä syystä pysty täyttämään sopimusvelvoitettaan kolmatta kohtaan, on velallisen korvausvastuusta vapautuakseen näytettävä toteen vapautumisperuste sekä itsensä että alihankkijan osalta. (Hemmo 2006, 302-303.)

Velallisen kannalta ulkoisia esteitä ovat esimerkiksi sääolojen vaikutukset ja viranomais määräykset. Tällaisen ulkoisen syyn olemassaolon lisäksi velallisen on vastuusta vapautuakseen näytettävä, että kyseinen este on ollut ennakoimaton ja voittamaton. (Hemmo 2006, 304.)

3.1.2 Ekskulpaatiovastuu

Ekskulpaatiovastuuta (presumtiovastuuta) voidaan kuvata myös epäsuoraksi tuottamuvastuuksi. Ekskulpaatiovastuun vallitessa velallisen tulee vastuun välttääkseen näyttää toimineensa huolellisesti tai velallisen on näytettävä vahingon johtuneen sellaisesta syystä, joka ei kuulu velallisen vastuulle. (Hemmo 2003, 234; 236-237.)

Vahingonkorvausta vaativan velkojan ei tarvitse väittää sopimusrikkomuksen johtuvan tuottamuksesta eikä esittää siitä selvitystä. Ostaja voi siis vaatia korvausta, kun hän todistaa kärsineensä vahingon. Näyttövelvollisuus on velallisella kuten kontrollivastuussakin. Ekskulpaatiovastuussa esteellä ei ole välttämätöntä merkitystä. Ratkaisevaa on se, kykeneekö velallinen näyttämään menetelleensä huolellisesti velvoitteita täyttäessään. Vahingonkorvausveloitteen synnyttävän huolimattomuuden määrä vaihtelee tilanteen mukaan. Ammattimaisen palvelun, esimerkiksi asianajopalvelun, myynnissä on myyjän näyttötaakka erittäin vaativa. (Hemmo 2006, 304; af Hällström & Ijäs 2007, 65.)

Tyypillisiä sopimuksia, joihin sovelletaan ekskulpaatiovastuuta ovat juuri henkilöön tai esineeseen kohdistuvat palvelusuoritukset. Esimerkiksi esineen hallussapitäjän vastuu katsotaan käännettyyn todistustaakkaan perustuvaksi tuottamusvastuuksi. Lainsäädännössä ekskulpaatiovastuuta koskevia säännöksiä on mm. kiinteistökauppaan ja valmismatkoihin liittyen. (Hemmo 2006, 304-305.)

KKO 1991:65: Hevostalliin korvausta vastaan sijoitettu hevonen oli tallilla vahingoittunut niin, että se piti lopettaa. Tallinpitäjä ei ollut näyttänyt, että vahinko olisi johtunut olosuhteista, joita hän ei olisi voinut välttää ja joiden seurauksia hän ei olisi voinut estää. Tallinpitäjälle oli siten syntynyt vastuu hevosen kuolemasta johtuneesta vahingosta hevosen omistajalle. Kun hevosen vakuuttamisesta ei ollut sovittu eikä esitetty selvitystä alan vakuuttamismahdollisuudesta ja -käytännöstä, tallinpitäjä veloitettiin korvaamaan hevosen omistajalle täysi vahinko.

Ekskulpaatiovastuussa on kontrollivastuun tavoin laaja vastuu sopimuksen täyttämässä käytetyistä täytäntöönpanoapulaisista. Velallinen ei voi välttyä vastuulta vetoamalla vain oman toimintansa huolellisuuteen vaan ekskulpaationäyttö on esitettävä myös apulaisten osalta. Tämä vastuu täytäntöönpanoapulaisista eli sopimusoikeudellinen isännänvastuu on - käsittäessään kaikkien itsenäisten yrittäjien virheet - laajempi kuin vahingonkorvauslain mukainen sopimuksenulkoisen isännänvastuu. (Hemmo 2006, 306.)

3.1.3 Velkojan todistustaakkaan perustuva tuottamusvastuu

Tuottamusvastuun toinen mahdollinen muoto perustuu kantajan todistustaakkaan. Vastuuperuste on yleinen sopimuksenulkoisessa vastuussa, mutta sopimussuhteissa sillä ei ole erityisen laajaa käyttöalaa. Vahingonkärsijän todistustaakka voi tulla kysymykseen silloin, kun arvioidaan heikommassa asemassa olevan sopimuspuolen tuottamusperusteista korvausvastuuta. (Hemmo 2003, 241.)

Työntekijän korvausvelvollisuus työnantajaa kohtaan on esimerkki vastuusuhteesta, jossa työntekijän suojaamistavoitteet ja työnantajan normaalia sopimuskumppania paremmat mahdollisuudet selvittää vahinkojen syitä voivat puoltaa vahingonkärsijän todistustaakkaa. (Hemmo 2006, 307.)

3.1.4 Poikkeukseton vastuu ja ankara vastuu

Mm. kuluttajasuojalain mukaan myyjä, palveluksen tarjoaja tai urakoitsija on aina velvollinen poikkeuksettoman vastuun perusteella korvaamaan suorituksessa olevan virheen aiheuttamat välittömät vahingot. Vastuu ei edellytä mitään lisäperusteita virheen ohella, eikä suoritusvelvollinen voi vapautua vastuusta ylivoimaisen esteen tai minkään muunkaan seikan perusteella. Poikkeukseton vastuu on ulotettu vain muutamiin sopimustyyppeihin ja sitä on käytetty ennen kaikkea fyysisen sopimusobjektin virheen seurauksena. Poikkeuksettoman vastuun erityispiirteet tulevat esille muiden välittömien vahinkojen yhteydessä. Sen vallitessa velkojalla on aina oikeus korvaukseen reklamaatio- ja selvittelykustannuksista, korjauksen aiheuttamista menoista tms. välittömistä vahingoista, joita käsittävästä vastuusta voi muuten vapautua sovellettavan vastuuperusteen edellyttämällä vastuuvapausnäytöllä. (Hemmo 2003, 221-223; af Hällström & Ijäs 2007, 65.)

Sopimussuhteissa saatetaan toisinaan soveltaa myös sellaista ankaraa vastuuta, jossa velallisella on käytössään *force majeure* –tyyppisiä vapautumisperusteita. Tällainen vastuuasetelma saattaa seurata sopimusehdoista. Ankaraksi vastuuksi on perinteisesti katsottu esimerkiksi myyjän vastuu oikeudellisesta virheestä. (Hemmo 2003, 223-227.)

3.1.5 Syy-yhteys sopimussuhteissa

Adekvaattisuus- eli ennakoitavuusrajoitus vaikuttaa myös sopimusperusteisessa vastuussa, vaikka sen yksityiskohtainen sisältö onkin hieman erilainen kuin deliktivastuussa. Sopimusvastuussa rajoitusperiaatteen tehtävänä on sulkea pois velallisen vastuu sellaisista vahingonkärsijän yksilöllisistä vahingoista, joiden uhasta velallinen ei ole voinut olla selvillä. Syy-yhteyden kannalta on siis merkityksellistä se, kuinka esimerkiksi kauppasopimuksessa myyjä on pystynyt ennakoimaan ostajan kärsimiä vahinkoja. Syy-yhteyden puuttuminen voi vaikuttaa erityisesti välillisten vahinkojen, esimerkiksi saamatta jääneiden tulojen, korvaamiseen. (Hemmo 2006, 315; af Hällström & Ijäs 2007, 66.)

3.2 Korvattavat vahingot ja korvauksen määrä

3.2.1 Korvattavat vahingot sopimussuhteissa

Henkilö-, esine- ja varallisuusvahinkojen erottelulla ei sopimusvastuussa ole samaa merkitystä kuin sopimuksenulkoisissa suhteissa, joissa puhtaat varallisuusvahingot tulevat korvattaviksi vain joissakin tilanteissa. Sopimussuhteissa kaikki kolme vahinkolajia ovat korvauskelpoisia ilman erityisedellytyksiä. Käytännössä sopimusvastuu suuntautuu enimmäkseen varallisuusintressien suojaamiseen. (Hemmo 2003, 251.)

Sopimusoikeudessa tyypillisimmin korvattavat varallisuusvahingot ovat aineellisia vahinkoja. Sopimusvastuu suuntautuu ensi sijassa sopimuksella perustettujen taloudellisten oikeuksien turvaamiseen eikä velkojalla yleensä ole mahdollisuutta saada korvausta sopimusrikkomuksen aiheuttamasta kärsimyksestä tai muusta aineettomasta haitasta. (Hemmo 2003, 252-253.)

Välittömän ja välillisen vahingon erottelulla on sopimusoikeudessa tärkeä merkitys. Välittömän ja välillisen vahingon erottelu perustuu ajatukselle, että sopimusrikkomuksesta aiheutuu ensin tietty välitön vahinko, esimerkiksi suorituksen saamatta jääminen, mistä velkojan erityisten olosuhteiden vuoksi saattaa seurata myös välillistä vahinkoa, esimerkiksi tulon menetystä. Vastuu määräytyy eri tavoin riippuen siitä, kumpi vahinkolaji on kysymyksessä. Toiseksi jaottelun merkitystä korostaa se, että sopimuskäytännössä on huomattavan yleistä rajoittaa välillisten vahinkojen korvattavuutta sopimusmääräyksin. (Hemmo 2003, 255; 273; Hemmo 2006, 309.)

3.2.2 Korvauksen määrä sopimussuhteissa

Henkilö- tai esinevahingon aiheuduttua voidaan tavallisesti havaita tietty negatiivinen ulkoinen muutos. Tätä on oikeuskirjallisuudessa toisinaan kutsuttu reaalivahingoksi. Vahingonkorvauksella pyritään tämän reaalivahingon taloudellisten vaikutusten poistamiseen. (Hemmo 2003, 255.)

Sopimussuhteissa sopimusrikkomuksen tapahduttua vahingon arvioinnissa lähtökohtana ovat suoraan ne taloudelliset edut, joita velkojalta on jäänyt saamatta. Hypoteettisen ja toteutuneen tapahtumakulun ero osoittaa velkojalle aiheutuneen vahingon. Määrittelytapa tunnetaan oikeuskirjallisuudessa differenssiopin nimellä. (Hemmo 2003, 256.)

Hypoteettinen tapahtumakulku voidaan määrittää kahdella tavalla. Sopimusrikkomustilanteissa luonnollinen lähtökohta on positiivista sopimusetua vastaava kysymys siitä, millaiseen taloudelliseen asemaan velkoja olisi päätenyt, jos sopimusvelvoitteet olisi täytetty asianmukaisesti. Positiivisen sopimusedun käsittävä korvaus turvaa velkojalle sopimuksen mukaisen taloudellisen hyödyn. Täyden korvauksen periaatteen mukainen kompensointitavoite toteutuu silloin, kun velkojan kannalta on sama, onko sopimusrikkomus jäänyt tapahtumatta vai onko siitä aiheutunut vahinko tullut korvatuksi. (Hemmo 2003, 260-261.)

Vaihtoehtona voidaan ajatella negatiivisen sopimusedun mukaista arviota siitä, mikä velkojan taloudellinen tulos olisi ollut, ellei sopimuksen valmisteluun olisi lainkaan ryhdytty. Negatiivisen sopimusedun korvaaminen ei puolestaan sisällä sopimuksen mukaista voittoa tai muuta sopimuksella tavoiteltua tulosta. Sen vaikutus on sopimusprosessin taloudelliset vaikutukset poistava. Negatiivisen sopimusedun korvaaminen tulee yleensä kysymykseen vain sopimuksen valmistelutoimiin sekä pätemättömään sopimukseen liittyvänä korvausvastuuna. Hemmo 2003, 261; Hemmo 2006, 310.)

Suorituksen saamatta jäämisestä seuraava välitön vahinko voidaan monesti hyvittää hinnanerokorvauksella. Hinnanerokorvauksessa lähtökohtana on velkojan tekemä kaatesopimus, jolla tämä on sopimuksen purkamisen jälkeen hankkinut vastaavan suorituksen muualta tai jolla hän on velallisen maksulaiminlyönnin jälkeen myynyt oman suorituksensa. (Hemmo 2003, 278-279.)

Hinnankorvauksen rinnakkaisilmiönä voidaan pitää arvonalennuksen korvaamista, joka aktualisoituu esimerkiksi sopimuksen purkamisen yhteydessä silloin, kun myyjän takaisin saaman kaupan kohteen arvo on markkinakehityksen vuoksialentunut kaupantekojajankohdan tilanteesta. (Hemmo 2003, 281.)

Vahingonkorvausvelvollisuuden suuruus on normaalisti sidottu vahingonkärsijälle aiheutuneeseen vahinkoon, niin että tätä suurempi korvaus on suljettu pois. Sopimuksella voidaan sen sijaan toteuttaa vahingosta riippumaton hyvitysvelvollisuus. Vakio- korvausten käyttöala liittyy selvästi tilanteisiin, joissa taloudellisen vahingon osoittaminen voi olla vaikeaa, mutta sopimusvelkojalle aiheutuva haitta puoltaa jotakin hyvitysseuraamusta. (Hemmo 2003, 268; 270.)

3.3 Sopimuksellinen riskienhallinta

3.3.1 Riskit ja ennakoiva sopiminen

Yritystoimintaan sisältyy riskien ottaminen ja niiden sietäminen tavoiteltaessa kannattavaa toimintaa. Riskejä ei kuitenkaan voida ottaa hallitsemattomasti, vaan yrityksen on jatkuvasti pyrittävä vähentämään riskeistä aiheutuvia uhkia toiminnalleen. Riskien hallinta voidaan jakaa neljään osaan: riskien tunnistamiseen, riskeihin vaikuttamiseen, riskien rahoittamiseen ja seurantaan. (af Hällström & Ijäs 2007, 89; Pohjonen ym. 2002, 218.)

Yrityksen toimintaan liittyvät riskit voidaan tunnistaa esimerkiksi riskikartoituksen avulla. Yleensä pyritään kartoittamaan kaikkein merkittävimmät riskit. Samalla arvioidaan mahdollisten riskien taloudelliset vaikutukset, mikäli ne toteutuvat. Riskeihin voidaan vaikuttaa poistamalla ne tai ainakin pienentämällä niitä. Tämä voi tapahtua esimerkiksi tuotteiden laatua parantamalla, henkilöstön kouluttamisella tai sopimustoimintaa tehostamalla. (Pohjonen ym. 2002, 224-226.)

Virhevastuu on tilanne, jossa myyty tuote ei ole sopimuksen mukainen, mutta ei aiheuta vahinkoa henkilölle tai muulle omaisuudelle. Virhe voi tulla ilmi esimerkiksi siten, että tavara ei toimi sovitulla tavalla tai sitä ei voida käyttää aiottuun tarkoitukseen. Jos tavara on virhe eikä se johdu ostajasta tai ostajan puolella olevasta seikasta, ostaja saa kauppalain 6 luvun 30 §:n mukaan vaatia virheen korjaamista, uutta toimitusta tai hinnanalennusta taikka purkaa kaupan sekä lisäksi vaatia vahingonkorvausta. Myydyn tavaran virheellisyydestä aiheutuvat seuraukset voivat olla taloudellisesti erittäin merkittäviä. Virhevastuuta voidaan yritysten välisessä kaupassa hallita tehokkaan sopimus-toiminnan ja hyvien sopimusehtojen avulla. (Aalto-Setälä ym. 2002, 348-349; Kauppalaki 27.3.1987/355)

Viivästys on tavanomainen sopimusoikeudellinen vastuuperuste. Ellei sopimusvelallinen tee suoritusta sopimuksen edellyttämään ajankohtaan mennessä, on se viivästynyt veloitteensa täyttämisestä. Jos tavaraa ei luovuteta tai se luovutetaan liian myöhään eikä tämä johdu ostajasta tai ostajan puolella olevasta seikasta, saa ostaja kauppalain 5 luvun 22 §:n mukaan vaatia sopimuksen täyttämistä tai purkaa kaupan sekä lisäksi vaatia vahingonkorvausta. Hinnanalennusta ei viivästyksen perusteella voi kuitenkaan vaatia. (Hemmo 2013, 49; Kauppalaki 27.3.1987/355)

Ennakoivan sopimisen perusajatuksia on, että ongelmat minimoidaan ja ratkaistaan parhaiten siellä, missä ne ilmenevät eli yrityksissä, sopimusten neuvottelijoiden ja toteuttajien toimesta. Tavoitteena on, että mahdollisten ongelmien syyt tunnistetaan ja torjutaan niin, ettei ongelmia ilmene. Syntyneet ongelmat pyritään selvittämään nopeasti niin, etteivät ne muutu oikeudellisiksi tai johda riitaan. Riidat halutaan ratkaista niin, että haitat ovat mahdollisimman pienet. (Haapio 2002)

Ennakoivassa sopimisessa on kyse sopimustoiminnasta, jonka päämääränä on sopimusosapuolien tavoitteiden saavuttaminen liikesuhteissa. Tarkoituksena on auttaa sopimusosapuolia havaitsemaan ja hyödyntämään sopimusten mahdollisuudet sekä tunnistamaan ja torjumaan liiketoimissa mahdollisesti piilevät riskit. Ennakoiva sopiminen on yhteistyön suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa sekä ongelmien ennalta ehkäisyä ja riskien hallintaa. (Halttunen 2010, 26.)

Sopimuksen kohde ja toimituksen laajuus

Yrityksen tekemien kaupp- ja palvelusopimuksien sisältö on merkittävässä asemassa yritysten riskienhallinnan kannalta. Epäselvien määrittelyjen ja erittelyjen seurauksena yritys voi esimerkiksi joutua suorittamaan lisätöitä ilman korvausta tai sopimuksen täyttäminen käy muuten odotettua kalliimmaksi. (Aalto-Setälä ym. 2002, 327; Pohjonen ym. 2002, 227.)

Vuoden 2002 joulun välipäivinä huonosti hoidettu lumen poishoitaminen kaduilta aiheutti ongelmia Tukholmassa. Autoja ei saatu lumipenkoista irti ja jalankulkijat eivät pystyneet kulkemaan ongelmitta jalkakäytävillä. Kaupungin johto havahtui tilanteeseen, kun tavallisten kansalaisten lisäksi myös hälytysajoneuvoilla, tavarantoimittajilla ja lehdenjakajilla oli vaikeuksia hoitaa tehtäviään.

Asiaa ryhdyttiin selvittämään varta vasten perustetun kriisiryhmän toimesta. Asiasta aluksi annettujen perustelujen, kuten vähäisen henkilökunnan, todettiin olevan vain selityksiä. Todelliseksi syyksi paljastui kuitenkin se, ettei Tukholman kaupungin ja aurausyrityksen välinen sopimus edellyttänyt yritykseltä muuta kuin katujen aurauksen. Lumien poiskuljettaminen ei kuulunut kenenkään vastuulle. (Palmu, 2009)

Sopimuksen kohde ja toimituslaajuus tulisikin määrittää niin tarkasti kuin mahdollista. Erimielisyyksiltä on vaikea välttää, jos on epäselvyyksiä siitä, mitä on myyty tai ostettu. (Pohjonen ym. 2002, 227.)

3.3.2 Sopimukselliset riskienhallintakeinot

Riskienhallinnan tavoitteena on estää yritystä uhkaavien riskien toteutuminen. Vahinkoja ja virheitä kuitenkin sattuu, ja riskienhallinnan avulla vahingoista aiheutuvat menetykset pyritään pitämään mahdollisimman pieninä. Sopimus on parhaimmillaan oivallinen riskienhallinnan väline. Sopimuksen avulla vastuita voidaan rajoittaa ja kustannuksia jakaa osapuolten kesken. Ellei sopimuksen mahdollisuuksia toisaalta hyödynnetä tai sopimusehdot laaditaan puutteellisesti tai huolimattomasti, voivat sopimukset myös lisätä yrityksen vastuuriskejä merkittävästi. Sopimuksiin saatetaan kirjata yrityksen vastuunkantokyvyn huomattavasti ylittäviä korvausvastuita eikä vastuuvakuutuskaan välttämättä pelasta tilannetta, sillä sopimus voi velvoittaa yrityksen vastuisiin, joita vastuuvakuutus ei kata. (Aalto-Setälä ym. 2002, 330; 344.)

Yleisten sopimusehtojen käyttö

Yleisillä sopimusehdoilla eli vakioehdoilla tarkoitetaan sellaisia sopimusehtokokouelmia, jotka on laadittu etukäteen ja tarkoitettu käytettäväksi suureen joukkoon vastaavanlaisia sopimuksia. Vakiosopimukset ovat joko toisen osapuolen yksinään laatimia tai osapuolten yhdessä valmistelemia. (Hemmo 2013, 23.)

Yleisten sopimusehtojen käytölle on olemassa useitakin puoltavia perusteita, mutta niiden käyttö sisältää myös riskejä. Yleisiin sopimusehtoihin on aina viitattava ja ne on liitettävä sopimusasiakirjoihin sitovuuden varmistamiseksi. Mikäli ehdoissa ilmenee epäselvyyksiä, tulkitaan epäselvää ehtoa laatijan vahingoksi. Vakioehtoihin sisältyvät mahdollisesti yllättäviksi ja ankariksi tulkittavat ehdot edellyttävät tavanomaista tehokkaampaa tiedottamista sopimuskumppanille; ellei yllättävän ja erityisen ankaran ehdon olemassaoloa ole sopimusta solmittaessa korostettu, ehto ei ole sitova. (Saarnilehto 2009, 62-63; 66.)

KKO:1993:45: Tilausvahvistuksessa ja siihen liittyvissä erityisehdoissa kauppahinta oli sovittu maksettavaksi käteisellä. Tilausvahvistuksessa oli viitattu yleisiin sopimusehtoihin, joihin oli sisältynyt omistuksenpidätyslauseke. Koska yleiset sopimusehdot eivät olleet olleet käsillä sopimusta tehtäessä eikä ollut selvitetty ostajan voineen muutoinkaan ennen sopimusta tutustua niihin, omistuksenpidätysehto ei ollut tullut sopimussuhteen ehdoksi. Ään.

Eri mieltä ollut KKO:n jäsen katsoi, että ostaja on kokenut alan liikkeenharjoittaja, eikä omistuksenpidätysehto voinut olla sille yllättävä, eikä se olisi vaikuttanut sopimuksen syntyyn. Ehto on siis tullut sopimuksen osaksi.

Sopimukseen otettu viittaus yleisiin sopimusehtoihin riittää, jos viittaus on nimenomainen ja yksilöity ja jos sopimuskumppanilla on ollut mahdollisuus tutustua ehtoihin ennen sopimuksen solmimista. Mahdollisuuden ehtoihin tutustumiseen voidaan katsoa olleen, jos ehdot ovat olleet saatavilla tai sopimuskumppanille on annettu riittävästi aikaa hankkiakseen ehdot. Mahdollisuus tutustua yleisiin sopimusehtoihin on helposti järjestettävissä esimerkiksi internetissä, mutta jos sopimuksia tehdään puhelimitse, on ehdot syytä toimittaa sopimuskumppanille etukäteen. Se, että sopimuskumppani jättää kuitenkin tutustumatta ehtoihin mahdollisuudestaan huolimatta, ei tee ehtoja pätemättömiksi. (Saarnilehto 2009, 63.)

Vastuunrajoituslausekkeet

Tavanomainen tapa rajoittaa sopimusrikkomuksesta seuraavaa riskiä eli korvausvastuuta on käyttää vastuunrajoitusehtoja. Rajoittaminen voidaan tehdä joko vahvistamalla korvausvastuulle enimmäismäärä tai jättämällä tietyt vahinkolajit - tavallisimmin välilliset vahingot - korvausvastuun ulkopuolelle. Korvausmäärää koskevat rajoitukset eivät vaikuta korvausvastuun edellytyksiin. Rajoitetun vastuun edellytyksenä on siten normaalien vastuuperusteiden täyttyminen samoin kuin aiheutuneen vahingon näyttäminen toteen. Velallinen ei voi vedota rajoitukseen, jos hän on aiheuttanut vahingon kvalifioitavalla tuottamuksella eli tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella. (Hemmo 2003, 282-283; 287.)

4 CASE HUHTAMÄKI

Huhtamäki-konserni on saanut alkunsa vuonna 1920 perustetusta makeisia valmistavasta O.Y. Huhtamäen Tehtaat – A.B. Huhtamäkis Fabriker –yrityksestä. Se on maailmanlaajuisesti toimiva kuluttajatuote- ja erikoispakkausten valmistaja. Yhtiö valmistaa kuitu- ja joustopakkauksia, irrokekalvoja sekä kartonkikuppeja ja tarjoaa sekä standardi- että räätälöityjä tuotteita ja pakkausjärjestelmiä. Huhtamäellä on toimintaa 34 maassa ja työntekijöitä yhteensä 15 800. Sen liikevaihto oli n. 2,7 miljardia euroa.

Huhtamäki käyttää toiminnassaan omia yleisiä myynti- ja ostoehtoja ja seuraavassa on tarkasteltu, miten yhtiö on rajoittanut vahingonkorvausvastuutaan vakiosopimuksellisin keinoin ja vastuunrajoituslausekkeilla. Yleisissä myyntiehdoissa myyjällä ja yleisissä ostoehdoissa ostajalla viitataan Huhtamäki Oyj:öön.

4.1 Huhtamäki Oyj:n sopimukselliset riskienhallintakeinot

4.1.1 Vakioehtojen soveltaminen ja hyväksyminen

Sekä Huhtamäen myynti- että ostoehtoja sovelletaan kaikkiin Huhtamäki Oyj:n tai sen konserniyhtiöiden myymiin tai ostamiin tuotteisiin. Ehtojen katsotaan tulleen sopimus-kumppanin hyväksymiksi tuotteita tilaamalla tai toimittamalla. Molemmissa tapauksissa Huhtamäen ehdot syrjäyttävät kummankin sopimuspuolen viittaamat mahdolliset lisä- ja muut vakioehdoista poikkeavat ehdot, ellei niistä ole nimenomaisesti muuta sovittu. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 1 ja Yleiset ostoehdot 2014, kohta 1).

Molempien ehtojen mukaan vaikka jotain kyseisten ehtojen ehtoa pidettäisiin pätemättömänä tai täytöntöönpanokelvottomana, tämä ei vaikuta muiden ehtojen voimassa-oloon. Luopuminen jonkin oikeuden käyttämisestä ei tarkoita, että sopijapuoli olisi luopunut oikeuksiensa käyttämisestä jatkossa. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohdat 12 ja 13 ja Yleiset ostoehdot 2014, kohdat 15 ja 16)

KKO:n ratkaisun 1993:45 mukaisesti on yleiset sopimusehdot aina liitettävä sopimukseen, jotta ne voivat tulla sopimuksen osaksi. Huhtamäki katsoo siis myynti- ja ostoehdoissaan oikeuskäytännöstä poiketen, että sen vakioehdot ovat tulleet hyväksytyiksi vain tuotteita tilaamalla tai toimittamalla vaikka tämä ei ole välttämättä riittävän tehokas keino. Toisaalta, jos Huhtamäki viittaa sopimuksissaan vakioehtoihinsa ja sopimus-

kumppanilla on ollut mahdollisuus tutustua ehtoihin ennen sopimuksesta päättämistä, voidaan vakioehtojen katsoa olevan osa sopimusta.

Yllättävien ja ankarien ehtojen osalta ei riitä, vaikka vakioehtoihin olisi viitattu ja niiden olisi voitu katsoa tulleen osaksi sopimusta. Yllättävä ja ankara ehto tulisi erityisesti saattaa sopimuskumppanin tietoon, jotta se tulisi sitovaksi sopimuksen osaksi. Jos sopimusta solmittaessa on esimerkiksi vain viitattu myynti- tai ostoehtojen internet-linkkiin, ovat vakioehdot tulleet osaksi sopimusta mutta mahdollinen yllättävä ja ankara ehto ei. Huhtamäki onkin vakioehdoissaan huomioinut tämän sisällyttämällä niihin ehdon, jonka mukaan muut ehtokohdat ovat kuitenkin pätevät.

4.1.2 Sovellettava laki, riidanratkaisu ja välityslauseke

Sekä myynti- että ostoehtojen mukaan ehtoihin ja toimitussuhteeseen sovelletaan Huhtamäen kotipaikan lakia, ellei toisin ole nimenomaisesti kirjallisesti sovittu. Kansainvälistä kauppalakia ei sovelleta. Ellei toisin ole nimenomaisesti kirjallisesti sovittu, ostotai myyntiehdoista tai toimitussuhteesta aiheutuvat riidat ratkaistaan lopullisesti välimiesmenettelyssä kansainvälisen kauppakamarin (International Chamber of Commerce) välimiessäntöjen mukaisesti joko yhden tai useamman sääntöjen mukaisesti nimetyn välimiehen toimesta. Välimiesmenettelyn paikka on Huhtamäen kotipaikka ja välimiesmenettelyn kieli on englanti. Edellä sanotusta riippumatta Huhtamäki voi vaihtoehtoisesti puolustaa oikeuksiaan sopijapuolta vastaan Huhtamäen rekisteröidyn kotipaikan tuomioistuimessa. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 14 ja Yleiset ostoehdot 2014, kohta 17).

Huhtamäki on rajoittanut riskejään sillä, että ilmoittaa vakioehdoissaan toimitussuhteeseen sovellettavan Huhtamäen kotipaikan lakia eli kauppalakia. Kansainvälisen kauppalaian poisrajaamisella Huhtamäki voi rajoittaa erityisesti mahdollisesta vahingonkorvausvastuustaan pois välilliset vahingot. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun sopimuskumppani on muualta kuin Suomesta tai jos tuotteita toimitetaan muualle kuin Suomeen. Oikeuspaikan osalta taas eri maiden oikeudenkäyntimenettelyt voivat olla hyvin erilaisia kuin Suomessa. Myös Suomalaisen sopimuskumppanin kanssa on hyvä sopia oikeuspaikasta, koska yleisellä tuomioistuimella ja Huhtamäen vakioehdoissaan riidanratkaisuinstanssiksi valitsemalla välimiesoikeudella on kummallakin hyvät ja huonot puolensa.

4.2 Sopimuksen kohde ja toimituksen laajuus

4.2.1 Tuotteiden ominaisuudet

Myyntiehtojen mukaan – ellei muuta nimenomaisesti kirjallisesti sovita toisin – Huhtamäki vakuuttaa tuotteiden ominaisuuksien osalta ainoastaan, että tuotteet vastaavat toimitushetkellä Huhtamäen normaalissa liiketoiminnassaan käyttämiä tuotekuvauksia, ja että muutoin kuin ostajan ohjeiden mukaisesti valmistetut tuotteet eivät Huhtamäen parhaan tietämyksen mukaan loukkaa valmistusmaassa rekisteröityjä patenteja. Sopimuskumppani vastaa itse pyynnöstään tuotteisiin painetuista tai sisällytetyistä teknisistä tiedoista, patenteista, muotoiluista, tavaramerkeistä, tuotenimistä tai niiden osista ja korvaa kaikki Huhtamäelle näistä mahdollisesti aiheutuneet vahingot, mukaan lukien kohtuulliset asianajopalkkiot. Tuotteiden laadusta, sopivuudesta tiettyyn tarkoitukseen tai myyntikelpoisuudesta ei anneta mitään vakuutuksia. Huhtamäki ei vastaa virheistä sellaisissa osissa, materiaaleissa tai tarvikkeissa, jotka eivät ole Huhtamäen toimittamia tai valmistamia. Huhtamäellä on milloin tahansa oikeus ilman erillistä ilmoitusta muuttaa markkinointi- tai teknisiin materiaaleihin sisältyviä tietoja kuten kuvauksia, piirustuksia, suorituskykyä, mittoja jne. Tällaisia tietoja ei ilman eri viittausta pidetä tuotekuvauksina. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohdat 2, 3 ja 4)

Ostoehtojen mukaan Huhtamäen sopimuskumppani vakuuttaa, että tuotteet ovat toimitushetkellä sovittujen ominaisuuksien mukaisia sekä soveltuvat tarkoitukseen, johon kyseisiä tuotteita yleensä käytetään. Tuotteiden tulee olla soveltuvien lakien ja säännösten mukaisia sekä suunnittelun, materiaalien ja työn osalta virheettömiä. Tuotteet eivät saa loukata tai rikkoa mitään kolmansien osapuolten patenteja, muotoiluja, tavaramerkkejä, tuotenimiä tai muitakaan immateriaalioikeuksia. Sopimuskumppanin tulee varmistaa, että tuotteet eivät ole altistuneet mikrobiologisille tai kemiallisille vaaroille tai vieraille esineille. Pyydettyessä sopimuskumppanin tulee toimittaa Huhtamäelle kaikki tiedot tuotteiden ominaisuuksista sekä antaa Huhtamäen käyttöön asiakirjat, jotka osoittavat tuotteiden noudattavan kaikkia laatu-, ympäristö-, terveys- ja turvallisuusvaatimuksia ja joista ilmenevät tuotteiden kyseiset vaikutukset sekä sopimuskumppanin käytössä olevat kyseisten vaatimusten noudattamisen varmistamiseksi ja vaikutusten seuraamiseksi käytettävät hallinnointijärjestelmät. Edellä mainitut vakuutukset tulee antaa sen lisäksi, mitä mahdollisesti seuraa muutoin esimerkiksi laista tai muista säännöksistä. Lisäksi sopimuskumppanin tulee varmistua siitä, että se noudattaa Huhtamä-

en eettisiä sääntöjä toimittajille ("Code of Conduct for Huhtamäki Suppliers"). (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 6)

Mikäli tuotteissa on Huhtamäelle ominainen muotoilu, kuvio tai rakenne tai mikäli tuotteissa on Huhtamäen tavaramerkki tai muu merkki, josta yhtiö on tunnistettavissa, tuotteissa ei saa olla mitään sopimuskumppanin tavaramerkkiä tai muuta merkkiä. Huhtamäen tavaramerkin tai muun yhtiölle tyypillisen merkin sisältämiä tuotteita ei saa myydä tai muutoin luovuttaa kenellekään muulle kuin Huhtamäelle ilman sen kirjallista suostumusta. Ellei Huhtamäki ole antanut kirjallista valtuutusta, sopimuskumppani ei saa käyttää Huhtamäen nimeä tai merkkejä omassa markkinoinnissaan. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 18).

Myyntiehdoissaan Huhtamäki rajaa vastuutaan huomattavasti kauppalaan määräyksiin nähden. Huhtamäki vastaa vakioehtojensa mukaan ainoastaan siitä, että tuotteet vastaavat sen normaalissa liiketoiminnassaan käyttämiä tuotekuvauksia. Esimerkiksi kauppalaan määräykset siitä, että tuotteen tulisi soveltua siihen tarkoitukseen, johon sitä yleensä käytetään, on kokonaan rajattu pois.

Ostoehdoissaan Huhtamäki taas noudattaa virhevastuun osalta kauppalaan määräyksiä ja jopa lisää vielä sopimuskumppaninsa velvollisuuksia. Vakioehtojensa mukaan Huhtamäen sopimuskumppani vastaa esimerkiksi myös siis siitä, että tuotteet soveltuvat siihen tarkoitukseen, johon niitä yleensä käytetään. Huhtamäki myös asettaa vakioehdoissaan lisävaatimuksia tavaran ominaisuuksille kauppalaan määräyksiin nähden ja varaa oikeuden saada pyytäessään mm. erilaisia asiakirjoja tuotteista. Lisäksi Huhtamäki edellyttää sopimuskumppaninsa noudattavan Huhtamäen omia eettisiä sääntöjä.

4.2.2 Tuotteiden toimitus ja vaaranvastuu

Mikäli mahdollisessa tilausvahvistuksessa ei ole määritelty soveltuvaa Incotermsin mukaista toimituslauseketta, toimitetaan tuotteet myyntiehtojen mukaan EXW Huhtamäen toimipaikkaan ja vaaranvastuu siirtyy sopimuskumppanille sillä hetkellä, kun tuotteet on asetettu sopimuskumppanin käytettäväksi Huhtamäen toimipaikassa. Toimituslausekkeitä tulee tulkita viimeisimpien Incoterms-ehtojen mukaisesti. Edellä mainittuja ehtoja sovellettaessa Huhtamäen sopimuskumppanille toimittamat tuotteet katsotaan jälleenmyydyiksi, käytetyiksi tai jatkojalostetuiksi siinä järjestyksessä kuin ne on toimitettu.

Mikään myyntiehdossa ei anna sopimuskumppanille oikeutta palauttaa tuotteita Huhtamäelle. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 6)

Myyntiehtojen mukaan sopimuskumppanin on omalla kustannuksellaan tarkastettava toimitetut tuotteet välittömästi luovutuksen jälkeen. Mikäli sopimuskumppani kieltäytyy vastaanottamasta mitä tahansa toimitettuja tuotteita sillä perusteella, että ne eivät vastaa tuotekuvauksia, on Huhtamäellä oikeus korvata tuotteet tai viallinen osa tuotteista toimittamalla veloituksetta uudet tuotteet tai täysin oman harkintansa mukaan palauttaa sopimuskumppanille saamansa kauppahinta. Huhtamäellä ei kuitenkaan ole mitään muita velvollisuuksia sopimuskumppania kohtaan. Sopimuskumppanin katsotaan hyväksyneen tuotteet sellaisenaan ja luopuneen kaikista oikeuksistaan esittää tuotteita koskevia vaatimuksia, mikäli se ei ole esittänyt kirjallista vaatimusta kolmenkymmenen päivän kuluessa luovutuspäivästä ja/tai on käyttänyt toimitettuja tuotteita. Huhtamäki ei vastaa sopimuskumppanin toimista tai laiminlyönneistä aiheutuneista vahingoista. Sopimuskumppanin tulee noudattaa kaikkia soveltuvia lakeja ja säännöksiä. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 4)

Lukuun ottamatta viallisen tuotteen aiheuttamaa välitöntä tuote- tai henkilövahinkoa tai kuolemaa Huhtamäen vastuu vahingoista rajoittuu aina enimmillään vaatimusten kohteena olevista virheellisistä tuotteista sopimuskumppanin maksamaan hintaan riippumatta siitä, perustuuko vastuu sopimusrikkomukseen tai lainsäädäntöön ja vaikka kyseessä olisi Huhtamäen tuottamus. Huhtamäki ei vastaa missään olosuhteissa menetyistä voitoista tai tuotoista, myynnin menetyksestä, liikearvon alentumisesta olivatpa nämä vahingot välittömiä tai välillisiä. Huhtamäki ei myöskään vastaa epäsuorista taikka välillisistä vahingoista tai rangaistuksenluonteisista tai rikosoikeudellisista vahingonkorvauksista, vaikka Huhtamäelle olisi kerrottu tällaisten vahinkojen tai menetysten mahdollisuudesta tai vaikka tällaiset vahingot tai menetykset olisivat muutoin olleet ilmeisiä ja kohtuudella ennustettavissa. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 4)

Mikäli mahdollisessa tilauksessa ei ole määritetty soveltuvaa Incotermsin mukaista toimituslauseketta, toimitetaan tuotteet ostoehtojen mukaan DDP ostajan toimipaikkaan ja vaaranvastuu säilyy sopimuskumppanilla siihen saakka, kunnes tuotteet on asetettu Huhtamäen käytettäväksi sen toimipaikassa. Toimituslausekkeitä tulee tulkita viimeisimpien Incoterms-ehtojen mukaisesti. Tuotteet tulee toimittaa siisteinä, hygieenisinä ja fyysisesti vahingoittumattomina sopimuskumppanin ja Huhtamäen sopimien ehtojen mukaisesti sekä sellaisina määrinä ja sellaisina aikoina kuin mitä Huhtamäki on tilauksessa tai muutoin sopimuskumppanille ilmoittanut. Tuotteiden tulee olla pakattu ja mer-

kitty Huhtamäen antamien ohjeiden mukaisesti ja pakkauksen tulee olla sellainen, että tuote on riittävästi suojattu vahingoittumiselta kuljetuksen aikana. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 5)

Ostoehdojen mukaan kaikki tilaukset tulee toimittaa täydellisinä pyydettyyn päivämäärään mennessä. Sopimuskumppanin tulee välittömästi ilmoittaa ostajalle kirjallisesti, kun se tulee tietoiseksi, ettei pysty toimittamaan tuotteita määräpäivänä tai sovitun ajan kuluessa. Jotta sopimuskumppani pystyy ilmoittamaan Huhtamäelle mahdollisista viivästyksistä nopeasti, edellyttää Huhtamäki sopimuskumppanin seuraavan aktiivisesti tuotannon ja kuljetuksen edistymistä. Vaikka Huhtamäki hyväksyisi viivästyneitä toimituksia, ei tämä tarkoita, ettei se voisi vedota oikeuteensa peruuttaa tilaus tai kieltäytyä hyväksymästä jatkotoimituksia. Huhtamäki voi ostoehdojen mukaan palauttaa etuajassa toimitetut tuotteet sopimuskumppanille tämän kustannuksella tai se voi pitää tuotteet itsellään ja lykätä maksua alkuperäisen toimituspäivän jälkeiseen aikaan. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 5)

Kun tuote lähetetään Huhtamäelle, tulee sopimuskumppanin Huhtamäen erillisestä pyynnöstä lähettää sen vastaanottoyksikön laadunvalvontaosastolle tai muuhun ostajan ilmoittamaan paikkaan analysointitodistus kunkin tuote-erän osalta. Sopimuskumppanin on ostoehdojen mukaan säilytettävä kutakin tuote-erää koskeva näytekappale vähintään kahden vuoden ajan. Lisäksi sopimuskumppanin on vähintään kahden vuoden ajan säilytettävä tuotantoa ja tuote-eriä koskevat sellaiset asiakirjat, jotka todentavat tuote-erän valmistuksessa käytetyt raaka-aineet. Huhtamäen taas tulee ilman aiheutonta viivytystä ilmoittaa sopimuskumppanille, mikäli Huhtamäki havaitsee, etteivät jotkut tuotteet vastaa niille sovittuja ominaisuuksia tai etteivät ne ole muutoin sovittujen ehtojen mukaisia. Tällaisten viallisten tuotteiden katsotaan rikkovan kyseessä olevia ostoehdoja ja sopimuskumppanin on välittömästi huhtamäen pyynnöstä omalla kustannuksellaan korvattava tuotteet virheettömillä. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 7)

Edellä mainittu ei ostoehdojen mukaan rajoita Huhtamäen oikeutta vedota muihin oikeussuojakeinoihin, jotka sillä kyseisten ehtojen tai lain mukaan on. Sopimuskumppani vastaa kaikista virheellisiin tuotteisiin liittyvistä varastointi- ja muista kustannuksista. Vastuu virheellisestä tuotteesta on aina sopimuskumppanilla ja se vastaa kaikista Huhtamäelle aiheutuneista vastuista, menetyksistä ja maksuista ja kuluista, myös asianajajien palkkioista ja muista oikeudellisista kuluista. Sopimuskumppani vastaa myös Huhtamäen menetetyistä voitoista ja tuotoista, myynnin menetyksestä, liikearvon alentumi-

sesta olivatpa nämä vahingot välittömiä tai välillisiä. Sopimuskumppani vastaa myös epäsuorista ja välillisistä vahingoista sekä rangaistuksenluonteisista tai rikosoikeudellisista vahingonkorvauksista, ja korvaa Huhtamäelle täysimääräisesti kaikki tällaiset vastuut, menetykset, maksut ja kulut, jotka ovat aiheutuneet sille mistä tahansa seuraavasta syystä:

1. sopimuskumppani on rikkonut kyseessä olevien ostoehtojen tai muiden toimitussuhteeseen soveltuvien ehtojen mukaisia vakuutuksia tai muita velvollisuuksia,
2. sopimuskumppani on rikkonut lakien mukaisia velvollisuuksiaan,
3. sopimuskumppani on tehnyt rikkomuksen huolimattomuudesta tai tahallisesti,
4. tuotevastuun perusteella,
5. ympäristövastuun perusteella,
6. immateriaalioikeuksien loukkaaminen tai
7. muutoin toimitussuhteen perusteella. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 7)

Huhtamäki viittaa myyntiehdoissaan toimituksen osalta Incoterms-ehtoihin. Myyntiehtojen mukaan vaaranvastuu siirtyy sopimuskumppanille, kun tuotteet on asetettu sopimuskumppanin käytettäväksi Huhtamäen toimipaikassa. Vaaranvastuun osalta Huhtamäen vakioehdot noudattavat kauppalain 3 luvun 13 §:n säännöksiä.

Huhtamäki on vakioehdoissaan rajannut reklamaatioajaksi 30 päiväksi luovutuksesta. Näin Huhtamäki tarkentaa kauppalain 6 luvun 31 §:n ja 32 §:n määräyksiä. Kauppalain 6 luvun 30 §:n mukaan jos tavarassa on virhe eikä se johdu ostajasta tai ostajan puolella olevasta seikasta, ostaja saa vaatia virheen korjaamista, uutta toimitusta tai hinnanalennusta taikka purkaa kaupan sekä lisäksi vaatia vahingonkorvausta. Tätä oikeutta Huhtamäki kuitenkin rajoittaa myyntiehdoissaan niin, että sillä on oikeus korvata kyseiset tuotteet toimittamalla uudet tuotteet tai oman harkintansa mukaan palauttaa kauppahinta. Mitään muita velvollisuuksia Huhtamäellä ei myyntiehtojen mukaan ole eli esimerkiksi vahingonkorvaus on rajattu pois. Huhtamäki on rajannut vastuunsa vahingoista – lukuun ottamatta viallisen tuotteen aiheuttamaa välitöntä esine- tai henkilövahinkoa tai kuolemaa – aina enimmillään vaatimusten kohteena olevista virheellisistä tuotteista sopimuskumppanin maksamaan hintaan. Lisäksi Huhtamäki on rajannut myyntiehdoissaan pois myös joitakin välittömiä vahinkoja kaikkien välillisten vahinkojen lisäksi. Nämä ovat merkittäviä rajoituksia kauppalain 13 luvun säännöksiin nähden.

Myös ostoehdoissaan Huhtamäki viittaa Incoterms-ehdoin. Ostoehtojen mukaan vaaranvastuu siirtyy Huhtamäelle, kun tuotteet on asetettu Huhtamäen käytettäväksi sen omassa toimipaikassa eli kauppalaan verrattuna Huhtamäki siirtää vaaranvastuunsa alkamista myöhempään ajankohtaan. Lisäksi Huhtamäki asettaa tarkentavia ehtoja mm. tuotteiden kuljetuksen ja pakkauksen sekä laadunvalvonnan suhteen.

Reklamaatioaikaansa ei Huhtamäki ole ostoehdoissaan rajannut muutoin, kuin mainitsemalla, että huomautus on tehtävä kohtuullisessa ajassa. Tämä vastaa myös kauppalaan säännöksiä. Ostoehtojen mukaan korvattavat vahingot poikkeavat huomattavasti myyntiehtojen vastaavista määräyksistä; sopimuskumppani vastaa kaikista virheellisistä tuotteista Huhtamäelle aiheutuneista vastuista, menetyksistä, maksuista ja kuluista, myös asianajokuluista sekä muista oikeudellisista kuluista, menetetyistä voitoista ja tuotoista, myynnin menetyksestä ja liikearvon alentumisesta, olivatpa nämä kulut välittömiä tai välillisiä. Lisäksi Huhtamäki edellyttää sopimuskumppaninsa korvaavan sille mm. kaikki rikosoikeudelliset vahingonkorvaukset.

4.2.3 Tuotteiden omistusoikeus

Myyntiehtojen mukaan Huhtamäki luovuttaa tuotteisiin täyden, rasitteista vapaan omistusoikeuden. Kunnes Huhtamäki kuitenkin on saanut täyden maksun toimitetuista tuotteista,

1. tuotteiden omistusoikeus säilyy Huhtamäellä,
2. tuotteet tulee pitää mahdollisuuksien mukaan eroteltuina sopimuskumppanin tiloissa olevista muista tavaroista, jotta ne on helposti erotettavissa Huhtamäen omaisuudeksi ja
3. sopimuskumppanilla on oikeus jälleenmyydä tuotteita normaalin liiketoimintansa puitteissa ja jatkojalostaa tuotteita kuitenkin niin, että tämä oikeus katsotaan automaattisesti ilman erillistä ilmoitusta lakanneeksi, jos sopimuskumppani laiminlyö maksaa erääntyneet maksusuorituksensa tai rikkoo mitä tahansa muuta velvoitettaan tai päätty selvitystilaan tai konkurssiin. Huhtamäellä on tällöin oikeus peruuttaa tuotteiden toimitukset ilmoittamalla tästä sopimuskumppanille kirjallisesti. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 6)

Huhtamäellä on myyntiehtojen mukaan oikeus päästä sopimuskumppanin tiloihin milloin tahansa noutaakseen ne tuotteet, joihin Huhtamäki on pidättänyt omistusoikeuden

ja/tai kun ostajan oikeus jälleenmyydä tai käyttää tuotteita on lakannut. Tällöin sopimuskumppanin tulee antaa Huhtamäelle tarpeellinen apu tuotteiden löytämiseksi ja haltuun ottamiseksi sekä luovuttaa tuotteet välittömästi Huhtamäen hallintaan. Sopimuskumppani vastaa kaikista maksuvelvollisuuksiensa laiminlyönnistä tai minkä tahansa muiden velvollisuuksiensa rikkomisista Huhtamäelle aiheutuneista vastuista, tappioista, maksuista, vahingoista, kuluista – mukaan lukien asianajajien palkkiot ja muut oikeudelliset kulut – ja muista vastuista sekä korvaa kaikki tällaiset vahingot, kulut ja vastuut Huhtamäelle täysimääräisesti. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 6)

Ostoehtojen mukaan sopimuskumppani luovuttaa tuotteisiin täyden, rasitteista vapaan omistusoikeuden. Omistusoikeus siirtyy Huhtamäelle, kun tuotteet luovutetaan sen hallintaan sovitussa paikassa. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 5)

Muottien, painomallien ym. omistus

Ellei toisin sovita, muotit, kuviot, luonnokset, painomallit sekä muut työkalut ja välineet, jotka Huhtamäki on antanut sopimuskumppanille tai maksanut ja joita käytetään tuotteiden valmistamiseen, ovat Huhtamäen omaisuutta. Sopimuskumppani ei saa käyttää Huhtamäen tuotantovälineitä kolmansille osapuolille tehtäviin toimituksiin. Sopimuskumppanin tulee pitää Huhtamäen tuotantovälineet hallinnassaan, ja se on velvollinen korvaamaan Huhtamäelle kaikki sen tuotantovälineisiin liittyvät vahingot ja menetykset. Sopimuskumppanin on otettava vakuutus Huhtamäen tuotantovälineille varkauden, vahinkojen ja menetysten varalta. Toimitussuhteen päättyessä sopimuskumppanin tulee viivytyksettä palauttaa Huhtamäen tuotantovälineet omalla kustannuksellaan. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 4)

Myyntiehtojen mukaan tuotteiden omistusoikeus säilyy Huhtamäellä kunnes se on saanut täyden maksun. Ostoehtojen mukaan taas omistusoikeus siirtyy Huhtamäelle, kun tuotteet luovutetaan sen hallintaan. Täyttä maksua ei siis edellytetä. Huhtamäki asettaa sopimuskumppanille myyntiehdoissaan myös muita vaatimuksia mm. maksamattomien tuotteiden varastoinnista ja takaisinluovutuksesta sekä mahdollisista maksuvelvollisuuden laiminlyönnistä aiheutuneista vahingoista ja kuluista. Ostoehdoissaan Huhtamäki määrää myös esimerkiksi muottien ja työkalujen omistusoikeudesta, niiden vakuuttamisesta sekä palauttamisesta.

4.2.4 Tuotteiden hinta ja maksusuoritus

Myyntiehtojen mukaan tuotteiden hinta on Huhtamäen toimitushetkellä voimassaoleva hinta, ellei toisin ole sovittu. Huhtamäki pidättää oikeuden itsellään milloin tahansa ennen kuljetusta sopimuskumppanille kirjallisesti ilmoittamalla

1. muuttaa aiemmin sovittuja hintoja, maksu- tai kuljetusehtoja tai minimi-tilausmäärää ja
2. korottaa tuotteiden hintoja, mikäli tuotteiden myyjälle aiheuttamat kustannukset ovat nousseet valuuttakurssien vaihteluista, valuuttasäännöksistä, verojen tai tullimaksujen muutoksesta, raaka-aine-, työvoima-, energia- tai kuljetuskustannusten noususta tai muusta myyjän vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta syystä johtuen.

Jos sopimuskumppani ei viidentoista päivän kuluessa myyjän ilmoituksen saatuaan reklamoi kirjallisesti edellä mainitusta muutoksesta tai hinnankorotuksesta, katsotaan sopimuskumppanin hyväksyneen muutoksen. Jos sopimuskumppani taas vastustaa muutosta viidentoista päivän kuluessa ilmoituksen saatuaan, voi Huhtamäki vaihtoehtoisesti joko jatkaa toimituksia niillä toimitusehdoilla, jotka olivat voimassa ennen ilmoitettua muutosta tai ilmoittamalla sopimuskumppanille viidentoista päivän kuluessa sopimuskumppanin kirjallisen reklamaation saatuaan peruuttaa kyseisten tuotteiden toimitukset välittömästi. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 5)

Myyntiehtojen mukaan sovittuun hintaan ei sisälly arvonlisäveroa tai muita vastaavia veroja, tullimaksuja tai muita viranomaismaksuja, jotka liittyvät toimitettaviin tuotteisiin. Mikäli Huhtamäki on soveltuvan lain tai muun säännöksen nojalla velvollinen maksamaan tai keräämään mitä tahansa edellä mainituista veroista tai maksuista toimitettaviin tuotteisiin liittyen, vastaa sopimuskumppani niistä sovitun kauppahinnan lisäksi. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 5)

Sopimuskumppanin tulee maksaa kukin Huhtamäen lähettämä lasku täysimääräisesti ilman mitään kuittauksia tai vähennyksiä viimeistään neljäntoista päivän kuluessa laskun päiväyksestä Huhtamäen määräämälle pankkitilille. Viivästyneille maksuille on määrätty kuukausittainen viivästyskorko, joka on suurempi vaihtoehtoisista kaksi prosenttia tai soveltuvan lain sallima enimmäisviivästyskorko. Muut maksuehdot määräytyvät laskun mukaan. Sopimuskumppani maksaa Huhtamäen kohtuulliset perintäkulut, mukaan lukien asianajajien palkkiot ja muut oikeudelliset kulut. Huhtamäki voi kuitata

mahdolliset sopimuskumppanille velkaa olevansa summat sopimuskumppanin maksettavista summista. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 5)

Ostoehtojen mukaan Huhtamäen maksama hinta sisältää arvonlisäveron, joka eritellään laskussa sekä muuta vastaavat verot, tullimaksut ja muut viranomaismaksut, jotka liittyvät toimitettaviin tuotteisiin. Tuotteiden hinta on määritetty toimitusehdon DDP ostajan toimipaikka mukaan ja sisältää kaikki kuljetuskustannukset, ellei nimenomaisesti ole muuta kirjallisesti sovittu. Hinnankorotuksia ei toimitussuhteen voimassaoloaikana voida tehdä ilman Huhtamäen etukäteen antamaa kirjallista suostumusta vaikka syynä olisi valuuttakurssien vaihtelut, valuuttasäännökset, verojen tai tullimaksujen muutokset, raaka-aine-, työvoima-, energia- tai kuljetuskustannustennousu tai muut syyt. Mikäli sopimuskumppani taas toimitussuhteen aikana alentaa muilta Huhtamäen kanssa samantyyppisiltä ostajilta perimiään nettohintojaan alle Huhtamäen ja sopimuskumppanin sopimien hintojen sellaisten tuotteiden osalta, jotka vastaavat Huhtamäelle toimitettuja tuotteita, tulee sopimuskumppanin alentaa vastaavasti hintojaan myös Huhtamäelle. Maksusuorituksesta ei ostoehdoissa ole mainittu kuin se, että Huhtamäen maksusuoritus ei milloinkaan merkitse sitä, että se luopuisi mistään kyseisten ostoehtojen tain lain perusteella saamastaan oikeudestaan. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 9)

Myyntiehtojen mukaan Huhtamäki voi siis milloin tahansa ennen kuljetusta kirjallisesti ilmoittamalla mm. muuttaa aiemmin sovittuja hintoja tai kuljetusehtoja, tai korottaa hintoja, jos tuotteiden sille aiheuttamat kustannukset ovat nousseet esimerkiksi raaka-ainekustannusten noususta. Sopimuskumppanille annetaan mahdollisuus reklamoida asiasta, mutta näin ollen Huhtamäki varaa itselleen oikeuden perua kauppa. Ostoehdoissa taas vastaavat hinnankorotusmahdollisuudet on rajattu kokonaan pois ja samalla Huhtamäki velvoittaa sopimuskumppanin alentamaan hintojaan, mikäli se tekee niin muiden Huhtamäen kanssa samantyyppisten ostajien suhteen.

Myyntiehtojen mukaan hinta ei sisällä arvonlisäveroa tai muitakaan maksuja, ostoehtojen mukaan taas kaikki verot ja maksut sisältyvät hintaan. Näin ostoehtojen mukaan sopimuskumppanin maksettavaksi kuuluu mm. kaikki tullimaksut joita toimituksesta voi aiheutua, mutta Huhtamäen ollessa myyjänä sama velvollisuus kuuluu ostajalle.

4.2.5 Suorituksen laiminlyönti

Mikäli sopimuskumppani laiminlyö minkä tahansa velvoitteensa suorittamisen, voi Huhtamäki myyntiehtojen mukaan valintansa mukaan kieltäytyä uusista toimituksista muutoin kuin käteistä vastaan, peruuttaa toimitukset tai lykätä niitä kunnes ostajan suoritusrikkomukset on korjattu taikka katsoa ostajan laiminlyönnin kieltäytymiseksi vastaanottaa toimituksia ja päättää toimitussuhteen. Huhtamäellä on oikeus vaatia ennakkomaksua tai vakuutta ennen tuotannon aloittamista, auki olevien tilausten toimitusta tai muiden palveluiden tarjoamista, mikäli sen tietoon on tullut sellaisia seikkoja, jotka mahdollisesti saattavat vaarantaa sopimuskumppanin maksukyvyyn. Nämä oikeudet ovat kumulatiivisia ja vaihtoehtoisia ja Huhtamäki voi käyttää niiden lisäksi mitä tahansa muita näissä myyntiehdoissa tai laissa ja säännöksissä sille annettuja oikeussuojakeinoja. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 9)

Mikäli sopimuskumppani laiminlyö minkä tahansa velvoitteensa suorittamisen, voi Huhtamäki ostoehdojen perusteella valintansa mukaan ja muiden käytössään olevien oikeussuojakeinojen lisäksi kieltäytyä suorittamasta lisämaksuja, peruuttaa tilaukset ja/tai päättää toimitussuhteen ilman mitään korvausvelvollisuutta toimittajalle. Nämä oikeudet ovat kumulatiivisia ja vaihtoehtoisia ja Huhtamäki voi käyttää niiden lisäksi mitä tahansa muita näissä ostoehdoissa tai laissa ja säännöksissä sille annettuja oikeussuojakeinoja. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot 2014, kohta 12).

Huhtamäen vakioehtojen suorituksen laiminlyöntiin liittyvät määräykset ovat yhteneväiset kauppalaan 10 luvun 51 §:n kanssa. Lisäksi Huhtamäki varaa myyntiehdoissaan joissain tapauksissa oikeuden vaatia ennakkomaksua tai vakuutta esimerkiksi ennen tuotannon aloittamista.

4.3 Ylivoimainen este

Sekä myynti- että ostoehdojen mukaan kumpikaan osapuoli ei vastaa velvoitteidensa laiminlyönnistä siinä tapauksessa, että laiminlyönti johtuu tulipalosta, luonnonkatastrofista, tulvasta, mellakasta, kapinasta, sodasta, viranomaisen toimista tai muusta sopijapuolten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta ylivoimaisesta esteestä. Myyntiehtojen mukaan sopijapuolet ei myöskään vastaa velvoitteidensa laiminlyönnistä, jos se johtuu onnettomuudesta, koneiden tai laitteistojen rikkoutumisesta, lakosta, työsu-

lusta, tietokonejärjestelmien häiriöistä, raaka-aineiden, materiaalien, energian tai komponenttien saatavuusongelmista tai kuljetusten viivästyksistä. Ostoehtojen mukaan taas ylivoimaiseksi esteeksi ei katsota lakkoa tai työtaistelutoimenpiteitä. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 7 ja Yleiset ostoehdot, kohta 10)

Mikäli ylivoimainen este vaikuttaa Huhtamäen suoritukseen, on Huhtamäki myyntiehtojen mukaan vapautettu velvoitteidensa täyttämisestä ilman vastuuseuraamuksia niin kauan kuin ylivoimainen este kestä, mutta toimitussuhde säilyy muutoin muuttumattomana voimassa. Huhtamäen päätös siitä, kuinka suureen osaan tuotteita ylivoimainen este on vaikuttanut, on lopullinen ja sitova. (Huhtamäki, Yleiset myyntiehdot 2014, kohta 7)

Ostoehtojen mukaan kumpikaan sopijapuoli ei voi vedota ylivoimaiseen esteeseen, jos esteen aiheuttamat negatiiviset vaikutukset voidaan kohtuudella välttää ottamalla käyttöön tällaista tilannetta varten laadittu varasuunnitelma. Ylivoimaisen esteen vaikutuksen piirissä olevan sopijapuolen tulee välittömästi ilmoittaa toiselle sopijapuolelle ylivoimaisesta esteestä sekä sen arvioidusta kestosta. Sopijapuolten tulee parhaan kykynsä mukaan ja parhaalla mahdollisella tavalla pyrkiä eliminoimaan ylivoimaisen esteen vaikutukset. Mikäli ylivoimainen este kestä yli neljätoista päivää, sopijapuolella, jota ylivoimainen este ei ole estänyt täyttämästä sopimusvelvoitettaan, on oikeus kirjallisella ilmoituksella purkaa kyseiset tilaukset ilman korvausvelvollisuutta toista sopijapuolta kohtaan. (Huhtamäki, Yleiset ostoehdot, kohta 10)

Ylivoimaisesta esteestä ei ole kattavaa sääntelyä lainsäädännössä, vaan se on saanut sisältönsä oikeuskäytännöstä. Huhtamäki on vakioehdoissaan käyttänyt ylivoimaisten esteiden osalta perinteistä määrittelyä. Myyntiehdoissaan Huhtamäki on maininnut ylivoimaisissa esteissä vielä lisäksi mm. onnettomuuden, koneiden tai laitteistojen rikkoutumisen, lakon ja työsulun. Ostoehdoissa ylivoimaisista esteistä taas on rajattu pois lakko ja työsuojelutoimenpiteet. Ylivoimaisen esteen sattuessa saa Huhtamäki myyntiehtojensa perusteella myös itse määrittää kuinka suureen osaan ylivoimainen este on vaikuttanut.

5 LOPUKSI

Opinnäytetyössä tarkastelin yrityksen vahingonkorvausvelvollisuuden edellytyksiä, korvattavia vahinkoja sekä korvauksen määrää sekä sopimuksen ulkoisissa tilanteissa että sopimussuhteissa. Lisäksi tarkastelin vastuuvakuutusta yrityksen riskienhallinnan välineenä.

Sopimukselliseen riskienhallintaan liittyen pohdin itse riskejä sekä ennakoivaa sopimista riskienhallinnan välineenä. Yleisten sopimusehtojen käytöstä ja vastuunrajoitusehdoista otin tutkittavaksi Huhtamäki Oyj:n yleiset myynti- ja ostoehdot ja vertasin niitä mm. kauppalain säännöksiin.

Opinnäytetyön aihe oli todella laaja ja haastava sen ollessa niin monitahoinen. Samalla työ oli erittäin mielenkiintoinen. Erityisesti vahingonkorvausvelvollisuudesta ja sen edellytyksistä löytyy runsaasti mm. kirjallisuutta ja artikkeleita ja haasteeksi muodostuikin aiheen rajaaminen yleisimpiin tilanteisiin ja tiedon tiivistäminen. Myös vastuuvakuutuksista tietoa löytyy hyvin mutta haastavaksi aiheen tekee se, että usein vakuutus sopimukset tehdään - erityisesti suurempien yritysten ollessa kyseessä - räätälöiden tuote yritykselle sopivaksi. Vakuutus sopimuksia ei tietosuojasäännösten takia ole saatavilla eikä eri yritysten vakuutus ratkaisuja voi näin ollen tutkia tai vertailla.

Ennakoivan sopimisen osalta ongelma oli enemmänkin tiedon löytymisessä teorian osalta. Huhtamäen yleiset myynti- ja ostoehdot löytyvät helposti verkosta. Tämän osan vaativin osuus olikin ehtojen vertaaminen lakeihin ja muihin säännöksiin sekä oikeuskäytäntöön.

Huhtamäki Oyj on rajannut vastuutaan melko kattavasti yleisillä myynti- ja ostoehdoillaan. Erityisesti se, miten erilailla vastuu jakaantuu riippuen siitä, onko Huhtamäki myyjän vai ostajan asemassa, on mielenkiintoista. Osa ehdoista vaikuttaa yllättävänkin ankarilta, esimerkiksi ehtojen tuleminen osaksi sopimusta ainoastaan tuotteita tilaamalla tai toimittamalla. Samoin ehto siitä, että Huhtamäki takaa myymiensä tuotteiden osalta ainoastaan niiden vastaavan tuotekuvauksiaan. Näin ankarien ehtojen osalta tulee miettiä sitä, ovatko ne edes tehokkaita ja riskienhallinnan kannalta onnistuneita, jos ne eivät oikeuskäytännön perusteella tulisi osaksi sopimusta ainakaan kaikissa tapauksissa. Toisaalta se, millaisia yksilöllisiä sopimusehtoja Huhtamäki käyttää sopi-

muskumppaneidensa kanssa ja miten se soveltaa käytännössä vakioehtojaan, ei ole tiedossa.

Vahingonkorvausvastuu on monitahoinen kysymys sekä sopimuksenulkoisessa tilanteessa että sopimussuhteessa ja mahdollisten korvausmäärien ennakoiminen on hankalaa. Vahingot sattuvat yleensä odottamatta, joka myös tekee niiden vaikutukset hankalasti ennakoitaviksi.

Riskien ennakoimisen ja hallinnan tulisi kuitenkin olla olennainen osa yrityksen arkipäivää. Mikäli riskeihin ja niistä mahdollisesti aiheutuviin taloudellisiin seuraamuksiin ei varauduta, voi se pahimmassa tapauksessa johtaa liiketoiminnan päättymiseen toteutuneen riskin ollessa tarpeeksi suuri.

Koska sopimusten vastuunrajoituslausekkeilla ei pystytä rajaamaan pois kaikkia riskejä eikä ennen kaikkea rajaamaan pois sopimuksen ulkoisten tilanteiden vahingonkorvausvastuuta, on riskien siirtäminen vakuutusyhtiölle järkevä vaihtoehto yrityksen kannalta. Silti yrityksen tekemien kauppa- ja palvelusopimuksien sisältöön tulee kiinnittää huomiota. Kaikki vahingot eivät tule korvattaviksi vakuutuksista ja vakuutusten korvausmäärät ovat aina kuitenkin rajattuja. Vaikka yritys siis olisikin korvausvastuussa vahingosta täysimääräisesti, ei vakuutus välttämättä kata koko korvattavaksi tulevaa summaa.

LÄHTEET

Aalto-Setälä, I.; Amper, M.; Haussila, P.; Hemmo, M.; Lintumaa, S.; Saloheimo, J.; Strömberg, H.; Tuomainen, J. 2002. Yrityksen ja yhteisön vastuuriskit. Oikeudellisen riskienhallinnan perusteet. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Haapio, H. 2002. Preventiivinen juridiikka ja ennakoiva sopiminen: Ovatko oikeudelliset ongelmat ehkäistävissä? Oikeus 1/2002. Viitattu 5.5.2016.
<https://www.edilex-fi.lillukka.samk.fi/oikeus/3439.pdf>

Halttunen, A. 2010. UNIDROIT –periaatteiden hardship sopimusriskien hallinnan välineenä. Pro gradu –tutkielma. Lappeenranta teknillinen yliopisto. Viitattu 5.5.2016. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/63003/nbnfi-fe201006031952.pdf?sequence=3>

Hemmo, M. 2003. Sopimusoikeus 2. 2., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Hemmo, M. 2013. Velvoiteoikeuden perusteet. 2., uudistettu painos. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Hemmo, M. 2006. Vahingonkorvausoikeus. 2. painos. Helsinki: WSOYpro.

HE 187/1973. <https://www.edilex-fi.lillukka.samk.fi/he/fi19730187.pdf>

Huhtamäki Oyj. Viitattu 25.3.2016. <http://www.huhtamaki.com/fi/tietoa-meista>

Huhtamäki Oyj. Viitattu 25.3.2016.
<http://www.huhtamaki.com/documents/10841/12244/Yleiset+myyntiehtdot+2014/f825742f-fee0-4b21-8992-6bb1e8863fb8>

Huhtamäki Oyj. Viitattu 25.3.2016.
<http://www.huhtamaki.com/documents/10841/12244/Yleiset+ostoehdot+2014/0c8badd1-c514-4280-83ca-9ecea369dda1>

af Hällström, E.; Ijäs, H. 2007. Vastuuvakuutus. 2., uudistettu painos. Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy FINVA.

If Vahinkovakuutusyhtiö Oy. Tuotevastuuvakuutus. Viitattu 5.5.2016.
https://www.if.fi/web/fi/sitecollectiondocuments/commercial/yritysten_vastuuvakuutukset/20092545_tuotevastuuvakuutus_p%C3%A4ivitys.pdf

Jaakkola, T.; Sorsa, K. 2005. Liiketoiminnan sopimukset. Sopimusriskien hallinta liike- ja kuluttajasopimuksissa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kauppalaki 27.3.1987/355.

Kauppalehti. Viitattu 25.3.2016.
<http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/?klid=1120>

Kauppalehti. Viitattu 25.3.2016.

<http://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/huhtamaki+oyj/01408796>

Karhu, J.; Ståhlberg, P. 2013. 6., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

KKO: 1981-II-73. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1981/19810073t>

KKO: 1991:65. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1991/19910065>

KKO:1993:45. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1993/19930045>

KKO: 1994:122. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1994/19940122>

Palmu, B. 2009. Vastuu sopimussuhteessa. Koulutusmateriaali. Finanssi- ja vakuutuskoulutus.

Op Vakuutus Oy. Varallisuusvastuuvakuutus. Viitattu 5.5.2016.

<https://www.pohjola.fi/loso/1014541.pdf>

Pohjonen, S.; Haapio, H.; Haavisto, V.; Keskitalo, P.; Lintumaa, S.; Nygren, P.; Nystén-Haarala, S.; Rudanko, M.; Taskinen, T. 2002. Ennakoiva sopiminen. Liiketoiminnan suunnittelu, sopiminen, toteuttaminen ja riskien hallinta. Helsinki: WSOY LAKITieto.

Routamo, E.; Ståhlberg, P. 1995. Suomen vahingonkorvausoikeus. 3., uudistettu painos. Helsinki: LAKIMIESLIITON KUSTANNUS.

Saarnilehto, A. 2009. Sopimusoikeuden perusteet. 7., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Sorsa, K. 2009. Elinkeinoelämä tarvitsee ennakoivaa sopimusosaamista.

Defensor Legis 1/2009, 128-147. Viitattu 5.5.2016. [https://www.edilex-](https://www.edilex-fi.lillukka.samk.fi/defensor_legis/5939.pdf)

[fi.lillukka.samk.fi/defensor_legis/5939.pdf](https://www.edilex-fi.lillukka.samk.fi/defensor_legis/5939.pdf)

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412.

